

Nr 5.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 51, 52 och 92 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1947) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1947/48 beräkna *dels* till Barnbidrag ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor, *dels* till Dyrtidstillägg å barnbidrag ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor, *dels ock* till Ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom en den 9 maj 1947 dagtecknad proposition, nr 288, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn,
- 2) lag om bidrag till änkor och änklingar med barn samt
- 3) lag om ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382), *dels ock* under V huvudtiteln för budgetåret 1947/48 anvisa
  - 1) till Barnbidrag ett förslagsanslag av 3 550 000 kronor,
  - 2) till Dyrtidstillägg å barnbidrag ett förslagsanslag av 1 650 000 kronor,
  - 3) till Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. ett förslagsanslag av 6 200 000 kronor och
  - 4) till Ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott ett förslagsanslag av 2 600 000 kronor.

I anledning av propositionen nr 288 ha väckts fem motioner, nämligen inom första kammaren

nr 357 av fru *Sjöström-Bengtsson* och herr *Eriksson, Einar*, samt nr 358 av fröken *Andersson* ävensom

inom andra kammaren

nr 510 av fru *Ewerlöf* och herr *Hagård*,

nr 511 av fru *Ericsson* i Luleå *m. fl.* samt

nr 512 av fru *Linderot* och herr *Hagberg* i Luleå.

I motionerna I: 357 och II: 511, vilka äro likalydande, hemställes, att »riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 288 ville besluta, att föreliggande förslag till lag om bidrag till änkor och änklingar med barn måtte få vidgad tillämpning i så måtto, att den kommer att om-

fatta även fränskilda och ogifta mödrar, samt att vederbörande anslag måtte höjas i erforderlig utsträckning».

I motionerna I: 358 och II: 510, vilka äro likalydande, hemställes,
»att bestämmelserna i nu gällande bidragsförskottslag om inkomstprövning i princip bibehållas,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning rörande hur och i vilken omfattning hjälp från det allmänna bör beredas änkor, fränskilda och ogifta mödrar samt änklingar med barn och

att i avvaktan på resultatet av en dylik utredning som ett provisorium besluta att bidrag till änka med barn, som icke fyllt 8 år, må utgå i enlighet med förslaget i förevarande proposition».

I motionen II: 512 föreslås,

»att riksdagen för sin del beslutar sådan ändring i förslag till lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, att inkomstprövningen bortfaller eller, om detta icke anses lämpligt, att den avdragsfria årsinkomsten höjes med 1 000 kronor,

att särskilda barnbidrag skola utgå oberoende av om moderns make åtnjuter folkpension,

att särskilda barnbidrag skola utgå oberoende av om faderskapet är fastställt även under barnets tre första levnadsår,

att staten ensam måtte svara för kostnaderna för barnbidragen,

att beträffande särskilt barnbidrag för barn, vars fader eller moder avlidit, bidraget utgår med 420 kronor jämväl när barnet stadigvarande bor tillsammans med den efterlevande av föräldrarna,

att beloppet i samma lag par. 6 mom. 2 höjes från 250 kronor till 420 kronor,

att beträffande förslag till lag om ändring i bidragsförskottslagen bidragsförskottet maximeras till 500 kronor samt att utskottet måtte göra erforderliga ändringar i lagtexten i enlighet med vad här anförts».

Propositionen nr 288 samt motionerna I: 357 och II: 511 ha, såvitt angår anslag under V huvudtiteln, hänvisats till statsutskottet. I övrigt ha propositionen nr 288, motionerna I: 357 och II: 511 ävensom motionerna I: 358, II: 510 och II: 512 hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet.

Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet ha propositionen nr 288 samt i anledning därav väckta motioner hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Inledning.

1934 års barnpensioneringssakkunniga framlade år 1936 dels ett betänkande (SOU 1936: 6) med förslag rörande bidrag åt barn till änkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn och dels ett betänkande (SOU 1936: 47) med förslag rörande förskottering av underhållsbidrag till barn utom äkten-

skap m. fl. Sedan proposition i de av de sakkunniga behandlade ämnena avlåtits till 1937 års riksdag (nr 276) samt riksdagen med viss ändring antagit de i propositionen framlagda lagförslagen, utfärdades den 18 juni 1937 lag om barnbidrag (nr 382) och lag om förskottering av underhållsbidrag till barn (nr 383). Sistnämnda lag har sedermera ersatts av ny bidragsförskottslag som utfärdades den 11 juni 1943 (nr 382).

Lagarna om barnbidrag och bidragsförskott bygga i fråga om förmånernas storlek på den i 1935 års folkpensioneringslag tillämpade dyrortsgrupperingen. Eftersom denna dyrortsgruppering enligt den antagna nya lagen om folkpensionering skall upphöra att gälla med utgången av 1947, måste bestämmelserna i lagarna om barnbidrag och bidragsförskott underkastas revision. Omarbetning av dessa bestämmelser påkallas även därav att allmänna barnbidrag avses skola utgå till alla barn under viss ålder. Då i skilda sammanhang väckts förslag jämväl om andra ändringar i förevarande lagstiftning, torde en allmän omprövning av densamma böra ske.

I ämnet har *socialvårdskommittén* i mars innevarande år avgivit betänkande (SOU 1947: 21), innefattande förslag till lagar om särskilda barnbidrag, om bidrag till änklingar och änkor med barn samt om förskottering av underhållsbidrag till barn.

Över betänkandet ha efter remiss yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och sammanslutningar.

Gällande bestämmelser m. m.

I propositionen lämnas å s. 14—17 en redogörelse för gällande bestämmelser beträffande barnbidrag och bidragsförskott m. m. Utskottet får hänvisa till denna redogörelse.

Allmänna synpunkter beträffande de nuvarande hjälpformerna.

Socialvårdskommittén.

Socialvårdskommittén har utan särskild motivering utgått från att de nuvarande barnbidragen till föräldralösa samt till änkers och invaliders barn böra i princip bibehållas. För att skilja denna hjälpform från de allmänna barnbidragen har för densamma föreslagits benämningen *s ä r s k i l d a b a r n b i d r a g*.

I sitt betänkande har socialvårdskommittén till ingående behandling upptagit frågan, huruvida den nuvarande *b i d r a g s f ö r s k o t t s k o n s t r u k t i o n e n* för hjälpen åt barn utom äktenskap och barn till frånskilda mödrar bör bibehållas eller ersättas med understöd i annan form.

Kommittén erinrar om att lagen om bidragsförskott för sin tillämpning förutsätter, att faderns underhållsskyldighet blivit genom avtal eller dom

fixerad till visst underhållsbidrag. Då sådant icke blivit bestämt, kan bidragsförskott ej utgå. Detta är en nödvändig följd av den valda konstruktionen. Därmed uteslutas från hjälpverksamheten barn, vilkas fäder äro okända.

I förevarande betänkande har socialvårdskommittén uttalat, att det med hänsyn till alla de nackdelar som vore förbundna med bidragsförskotts-konstruktionen för kommittén framstått såsom synnerligen eftersträvansvärt att kunna ersätta bidragsförskotten med understöd av samma natur som de nuvarande barnbidragen. Med en sådan uppläggning av hjälpsystemet skulle barnen utom äktenskap och till fränskilda mödrar bli berättigade till understöd från födelsen respektive den dag då föräldrarna skilts alldeles oavsett om fadern förpliktats att utge underhållsbidrag. Understödet belopp skulle icke stå i något förhållande till faderns förmåga att bidra till barnets uppehälle utan helt bestämmas med hänsyn till barnets behov. Detta finge naturligtvis ej innebära, att samhället skulle eftergiva underhållsskyldigheten för fäderna. Det skulle ankomma på samhället att i efterhand kräva dessa. Just på denna punkt mötte emellertid så stora svårigheter att kommittén måst avstå från tanken att slopa bidragsförskotts-konstruktionen.

Socialvårdskommittén har därför föreslagit, att bidragsförskotts-konstruktionen i princip bibehålles. De förslag till ändringar av lagarna om barnbidrag och om bidragsförskott, som kommittén framlagt, äro enligt kommitténs mening ägnade att i väsentlig mån undanröja nackdelarna av konstruktionen.

Yttrandena.

För innehållet i yttrandena i denna del redogöres å s. 22 i propositionen. Utskottet får hänvisa till denna redogörelse.

Lagstiftningens omfattning.

Socialvårdskommittén.

Uteslutna från rätt till barnbidrag äro bl. a. 1) barn med okända fäder, 2) barn till änklingar, 3) barn i äktenskap, vars moder är invalid, 4) barn, vars fader är invalid, då barnet är fött utom äktenskap eller vårdnaden om detsamma efter äktenskapsskillnad handhaves av modern. Barn tillhörande sistnämnda kategori kunna i stället erhålla bidragsförskott. Sådant är dock i fråga om barn utom äktenskap uteslutet, om föräldrarna sammanbo eller fadern har vårdnaden om barnet. I sistnämnda fall kan varken barnbidrag eller bidragsförskott utgå.

Socialvårdskommittén har till behandling upptagit frågan om en utvidgning av tillämpningsområdet för lagstiftningen om barnbidrag till att avse även nämnda fyra kategorier barn. Såsom tidigare berörts har kommittén härvid funnit möjligt att bereda sådan hjälp till flertalet barn med okända fäder. Kommittén har vidare föreslagit, att samtliga barn till invalida fäder

skola äga åtnjuta barnbidrag men i stället uteslutas från rätten till bidragsförskott. Däremot har kommittén icke funnit skäl att föreslå en utvidgning av barnbidragslagen till att omfatta änklingars barn eller invalida mödrars barn i äktenskap.

Regeln att barnbidrag indrages, då barnets moder ingår äktenskap med arbetsför man, bör enligt kommitténs förslag avskaffas.

Vad angår spørsmålet om bidrag till barn med okända fäder har kommittén beträffande antalet sådana barn hänvisat till en av socialstyrelsen verkställd undersökning, för vilken redogörelse lämnats i ärvdabalkssakkunnigas betänkande med förslag till föräldrabalk (SOU 1946: 49 s. 170—173).

Efter att ha avvisat framkomna förslag om specialregler för vissa kategorier barn med okända fäder har kommittén anfört:

Faderskap till barn utom äktenskap fastställas i det stora flertalet fall under de första åren av barnets levnad. I den mån åren gå utan att något avgörande kommer till stånd minskas sannolikheten att överhuvud taget få faderskapet fastställt, och därmed förfaller anledningen att strängt vidhålla kravet på faderskapsfastställelse såsom villkor för normaliserat understöd. Detta krav är ju icke något självändamål utan betingas av nödvändigheten att tillse att de utomäktenskapliga fäderna fullgöra sina skyldigheter mot barnen. Då så lång tid gått att utsikterna att få faderskapsfrågan uppklarad och underhållsbidrag utdömt genomsnittligt måste bedömas vara skäligen små, förlora de skäl som föranlett att kravet uppställts sin bärkraft. Enligt socialvårdskommitténs mening kan utifrån dessa synpunkter sökas en åtminstone partiell lösning av frågan om normaliserad hjälp åt barn med okända fäder. Det anförda leder till att man med bibehållande i princip av bidragsförskottskonstruktionen kunde låta ifrågavarande barn bli berättigade till understöd enligt lagen om särskilda barnbidrag sedan de uppnått viss ålder.

Med hänsyn till det relativt stora antal fall som kvarstå outredda ännu då barnen uppnått tvåårsåldern synes man knappast kunna dra gränsen för dem som skola bliva berättigade till barnbidrag lägre än vid tre års ålder. Kommittén föreslår i enlighet härmed att barn, beträffande vilket faderskapet ej fastställts, erhåller rätt till särskilt barnbidrag, då det fyllt tre år.

Beträffande spørsmålen om bidrag till änklingars barn och barn i äktenskap, vars moder är invalid, har socialvårdskommittén till en början redogjort för 1934 års barnpensioneringssakkunnigas och befolkningsutredningens ställningstagande till dessa frågor. De sakkunniga hade, i fråga om barn till invalida mödrar med tvekan, avvisat tanken att låta barnbidrag utgå även till dessa kategorier. Den nu gällande lagstiftningen har kriliserats av befolkningsutredningen, som med hänvisning bland annat till att hustruns död eller invaliditet i många fall komme att kännbart försämra familjens ekonomi funnit det önskvärt, att de speciella hjälpåtgärder, som samhället berett änkebarnen, i princip utsträcktes att gälla

även barn till änklingar och barn i familjer, där modern är invalid men där fadern är arbetsför.

För egen del har socialvårdskommittén anfört:

Enligt socialvårdskommitténs uppfattning bör man vid bedömandet av förevarande spörsmål göra skillnad mellan å ena sidan det hjälpbehov, som har sin grund i att faderns inkomster icke räcka till barnens försörjning ens om modern lever och är arbetsför, och å andra sidan det som föranledes av de genom hustruns frånfälle eller invaliditet ökade kostnaderna för skötseln av hemmet och barnen. Så som lagstiftningen om barnbidrag är upplagd måste den med nödvändighet begränsas att avse fall där särskilda omständigheter föreligga, vilka regelmässigt påkalla understöd från det allmänna och klart avgränsa det föreliggande behovet från understödsbehov i allmänhet. Vid denna gränsdragning måste man utgå från att de gifta männen i regel ha förvärvsarbete, de gifta kvinnorna ej, och att sålunda familjerna i allmänhet leva på männens arbetsinkomst. Om man hänförde fall där mannens arbetsinkomst icke är tillräcklig för familjens försörjning under lagen om barnbidrag, skulle denna helt ändra karaktär. I dylika fall bör hjälpen såsom hittills utgå efter individuell behovsprövning. Rätt till barnbidrag bör således icke föreligga då såväl fadern som modern leva och äro arbetsföra. Då en moder som icke har förvärvsarbete dör eller blir invalid, förändras den ekonomiska situationen för familjen endast såtillvida att kostnaderna för skötseln av hemmet och barnen kunna bli större än tidigare därigenom att moderns arbetskraft måste ersättas med lejd. (Det bortses från de särskilda kostnaderna för vården av modern, om hon är invalid.) Detta bör icke medföra, att det understödsbehov, som förelåg redan då modern levde respektive var arbetsför och då måste fyllas genom hjälp efter individuell behovsprövning, täckes genom understöd i normaliserad form. En annan sak är att genom moderns frånfälle eller invaliditet uppkommit ett nytt understödsbehov. Att fylla detta genom att göra barnen berättigade till barnbidrag finner emellertid kommittén icke lämpligt. Barnbidragen äro ej alls avpassade för ändamålet. Då endast ett barn finnes, avses barnbidrag enligt kommitténs förslag skola utgå med högst 300 kronor för år, vilket uppenbarligen oftast är otillräckligt för att täcka merkostnaden för hemhjälp. Om barnantalet är stort, kan summan av barnbidragen uppgå till belopp som överstiger sagda merkostnad. Att vid bestämmandet av barnbidragens belopp taga hänsyn till dylika omständigheter torde ej låta sig göra. Om man därför vill bereda hjälp i fall varom här är fråga, torde man böra söka lösningen efter andra linjer.

I sådant hänseende har kommittén beträffande änklings med barn föreslagit, att särskilt bidrag i vissa fall skall kunna utgå till änklingen. Vad angår familjer, där modern är invalid, vore frågan enligt kommitténs mening mera komplicerad. Spörsmålet gällde om särskilt bidrag borde lämnas för täckande av merkostnaden för skötseln av hemmet och barnen i dessa familjer. Kommittén hade förklarat sig komma att överväga spörsmålet i samband med utarbetandet av den nya socialhjälpslagen. Enligt kommitténs mening borde frågan om särskilt understöd till täckande av merkostnad för hemhjälp i barnfamiljer, där hustrun vore invalid, upptagas i detta sammanhang.

Socialvårdskommittén har icke funnit skäl föreslå, att särskilt barnbidrag skall kunna utgå till änklings barn eller till barn i familjer där hustrun är invalid.

I fråga om barn, vars fader är invalid, utgår för närvarande såsom i det föregående omnämnts i vissa fall bidragsförskott men ej barnbidrag och i några fall varken barnbidrag eller bidragsförskott. Socialvårdskommittén har härom anfört:

Skälet till att understödet åt barn utom äktenskap ansetts böra utgå i form av bidragsförskott, då modern har vårdnaden, är naturligtvis att fadern kan åläggas betala underhållsbidrag. Detta fall har ansetts kunna behandlas lika med andra i vilka fadern är skyldig utgiva underhållsbidrag. Emellertid synes man därvid ha förbisett, att meningen med normaliserat understöd vid faderns invaliditet är att täcka det hjälpbehov som uppstår på grund av hans bristande försörjningsförmåga, d. v. s. att ge barnet något mera än vad fadern kan prestera, vilket icke blir fallet om understödet utgår i form av bidragsförskott. Detta får nämligen icke överstiga underhållsbidraget, vilket när det gäller invalider oftast torde vara synnerligen lågt.

Socialvårdskommittén har icke ansett skäl föreligga att förvägra barn utom äktenskap till invalid fader barnbidrag, då fadern har vårdnaden om barnet.

Socialvårdskommittén har vidare på de skäl som anförts i fråga om de utomäktenskapliga barnen ansett barnbidrag böra utgå även till samtliga barn i äktenskap, vilkas fader är invalid; alltså även i det fall då modern vid äktenskapsskillnad fått vårdnaden om barnet. Regeln skulle alltså enligt kommitténs förslag bli att barnbidrag alltid utgår, då fadern är invalid. Barn med invalida fäder borde i stället undantagas från tillämpningen av bidragsförskottslagen.

Beträffande den nuvarande regeln, att barnbidrag indrages om modern ingår äktenskap med arbetsför man, har socialvårdskommittén framhållit att det huvudsakliga skälet för densamma var att det enligt civilrättsliga bestämmelser åligger styvfader att, så länge äktenskapet består, efter sin förmåga bidraga till styvbarns underhåll. Kommittén har hänvisat till att frågan om avskaffande av denna regel i anledning av en vid 1944 års riksdag väckt motion varit föremål för riksdagens prövning. Andra lagutskottet hade härvid i utlåtande, som godkännts av riksdagen, bland annat yttrat att det avgörande för frågan om omfattningen av samhällets hjälpverksamhet i förevarande hänseende endast torde vara skälighets- och rättvisesynpunkter. Om det ur sådana synpunkter skulle vara önskvärt att utvidga tillämpningsområdet för lagen om barnbidrag att omfatta jämväl barn, som hade styvfader, syntes den omständigheten att styvfadern vore underhållspliktig icke i och för sig böra utgöra hinder mot en sådan åtgärd.

Socialvårdskommittén har instämt i vad utskottet yttrat.

Yttrandena.

För innehållet i yttrandena i denna del redogöres å s. 30—32 i propositionen. Utskottet får hänvisa till denna redogörelse.

De särskilda barnbidragens och bidragsförskottens maximibelopp.**De nuvarande förmånerna.**

Såväl barnbidragen som bidragsförskotten äro dyrortsgraderade i anslutning till bestämmelserna i 1935 års folkpensioneringslag.

Barnbidragens maximibelopp äro för närvarande inklusive dyrtidstillägg:

	Ortsgrupp 1	Ortsgrupp 2	Ortsgrupp 3
föräldralöst barn	425	510	595
övriga fall:			
för ett barn	350	425	510
för två barn	613	744	892
för tre barn	875	1 062	1 275
och för varje barn därutöver ytterligare	175	212	255

Bidragsförskottens maximibelopp äro 252 kronor i ortsgupp 1, 300 kronor i ortsgupp 2 och 360 kronor i ortsgupp 3. Har modern vårdnaden om två eller flera till bidragsförskott berättigade barn utgår dock bidragsförskottet med följande belopp:

Antalet till bidragsförskott berättigade barn under moderns vårdnad	Bidragsförskott (för barn räknat)		
	Ortsgrupp 1	Ortsgrupp 2	Ortsgrupp 3
två	228	276	336
tre	204	252	300
fyra eller flera	180	228	276

För tiden till och med den månad, under vilken barn fyller två år, ökas såväl barnbidrag som bidragsförskott med 60 kronor om året, vartill beträffande barnbidragen komma ytterligare dyrtidstillägg.

Socialvårdskommittén.

Beträffande frågan om dyrortsgradering av de särskilda barnbidragens och bidragsförskottens maximibelopp har kommittén föreslagit, att den nuvarande dyrortsgraderingen skall slopas och alltså maximibeloppen vara lika över hela landet.

Vidkommande spörsmålet om reduktion av maximibeloppet vid större barnantal har socialvårdskommittén erinrat om att den nuvarande regeln, enligt vilken maximibeloppet för barn räknat är lägre ju större barnantalet är, tillkommit av kostnadsskäl och motiverats därmed att

i en familj försörjningskostnaden för varje barn bleve lägre ju flera barnen vore.

Efter överbägande av flera omständigheter har emellertid kommittén stannat för att det särskilda barnbidraget liksom det allmänna skall till sin storlek vara oberoende av barnantalet.

Vid bedömandet av frågan om maximibeloppets storlek har kommittén utgått ifrån att det allmänna barnbidraget icke komme att understiga det av befolkningsutredningen föreslagna beloppet 200 kronor per barn och år. Ehuru kommittén ansett det önskvärt, att beloppet för särskilt barnbidrag kunde sättas något högre än 300 kronor, har kommittén likväl stannat för detta belopp.

Enligt kommitténs förslag bör bidragsförskottet bestämmas till samma belopp.

Kommittén har erinrat om att enligt den gällande barnbidragslagen maximibeloppet för föräldralösa barn är högre än för övriga bidragsberättigade och icke funnit anledning frångå denna ordning. Maximibeloppet för barn tillhörande denna grupp bör enligt kommitténs förslag lämpligen fastställas till 480 kronor om året.

Beträffande frågan om begränsning av de sammanlagda förmånerna för familjer med större barnantal har kommittén anställt vissa jämförelser mellan barnfamiljer utan särskilda barnbidrag med antagen årlig arbetsinkomst å 3 000 kronor samt familjer med dylika bidrag men ingen eller ringa arbetsinkomst. I samband därmed har kommittén gjort uttalanden, som kunna sammanfattas sålunda, att kommitténs förslag skulle, om barnantalet vore stort, leda därtill att familjer med särskilda barnbidrag skulle komma i en bättre ställning än åtskilliga familjer, vilka icke ha rätt till sådana bidrag. Härigenom skulle vissa egendomliga konsekvenser kunna uppstå. Med hänsyn härtill borde lämpligen särskilt barnbidrag begränsas till att utgå högst med den summa som motsvarade bidrag för fem barn eller 1 500 kronor.

Enligt kommitténs förslag borde jämväl bidragsförskottens summa begränsas till 1 500 kronor.

Beträffande kommitténs förslag om begränsning av de särskilda barnbidragens och bidragsförskottens summa till 1 500 kronor har en ledamot av kommittén, *generaldirektören Bexelius*, anmält avvikande mening. Enligt dennes åsikt vore det icke rationellt att konstruera ifrågavarande förmåner så att bidragsberättigade familjer med flera än fem barn måste hänvända sig till fattigvården, sedermera socialhjälp, för att få full försörjning.

Yttranden över socialvårdskommitténs förslag.

För innehållet i yttrandena i denna del redogöres å s. 42—43 i propositionen. Utskottet får hänvisa till denna redogörelse.

Böra särskilda barnbidrag och barnbidragsförskott inkomstprövas?

Gällande bestämmelser.

Såväl barnbidragen som bidragsförskotten utgå efter inkomstprövning. Sådan är anordnad med hänsyn dels till försörjarens inkomst och dels till barnets egen inkomst.

Inkomstprövningen med avseende å försörjarens inkomst sker enligt ett system som nära ansluter sig till det som tillämpas inom folkpensioneringen. Sålunda är inkomsten intill visst belopp avdragsfri; överstiger inkomsten detta belopp, minskas barnbidraget respektive bidragsförskottet med viss kvotdel (avdragsfaktor) av det överskjutande beloppet. Den avdragsfria inkomsten, som är högre beträffande bidragsförskott än beträffande barnbidrag, är dyrortsgraderad.

Den avdragsfria inkomsten är för närvarande:

	Försörjaren ogift		Försörjaren gift	
	Barnbidrag	Bidragsförskott	Barnbidrag	Bidragsförskott
Ortsgrupp 1	1 200	1 450	1 400	1 900
” 2	1 600	1 850	1 900	2 400
” 3	2 000	2 250	2 400	2 900

Avdragsfaktorn är i både barnbidragslagen och bidragsförskottslagen $\frac{6}{10}$. På grund av det sätt på vilket reglerna angående dyrtidstillägg å barnbidrag utformats uppgår emellertid den verkliga avdragsfaktorn beträffande barnbidrag till minst 75 procent.

Beträffande såväl barnbidrag som bidragsförskott gäller, att barnets egen inkomst i sin helhet avdrages å det belopp som uträknats enligt de förut nämnda reglerna. Dock är barnets arbetsinkomst avdragsfri. I fråga om föräldralösa barn gäller en särskild bestämmelse, enligt vilken inkomstprövningen sker efter friare normer.

Socialvårdskommittén.

Kommittén har föreslagit, att inkomstprövningen bibehålles beträffande de särskilda barnbidragen men avskaffas i fråga om bidragsförskotten.

Rörande barnbidrag till invaliders barn har kommittén erinrat om att enligt 1946 års folkpensioneringslag inkomstprövningen bibehållits för invalidernas tilläggspensioner och att detta skett huvudsakligen med hänsyn till de svårigheter som eljest skulle kunna uppstå vid invaliditetsprövningen. Enligt kommittén torde man icke kunna undgå att ta samma hänsyn vid övervägande av frågan om inkomstprövning av barnbidrag till invaliders barn. Barnbidragen hade här i realiteten karaktär av tillägg till invalidpensionen, och samma skäl som talade för att göra själva pensionen inkomstprövad talade också för inkomstprövning av tillägget.

Vad angår frågan om inkomstprövningen av barnbidrag till änkors barn har kommittén påpekat, att enligt kommitténs förslag visst bidrag skall kunna utgå till änka med barn och att detta bidrag skall vara inkomstprövat. I anslutning härtill har kommittén anfört:

I och för sig kunde det väl låta sig göra att inkomstpröva änkans eget bidrag men icke barnbidraget, men det får likväl anses ligga närmast till hands att i detta avseende låta de båda samtidigt utgående bidragsformerna följas åt. Man kan knappast för änkors barn i fråga om hänsynstagande till den ekonomiska ställningen välja en helt annan linje än för invaliders barn. I fråga om båda grupperna torde man därjämte böra ta hänsyn till att det för medborgarna i gemen sannolikt skulle te sig egendomligt, om invalider och änkor i god ekonomisk ställning (med förmögenhet eller med en hög tjänstepension eller livränta) skulle med helt bortseende därifrån erhålla särskilda barnbidrag. Situationen synes i detta avseende vara annorlunda än i fråga om den allmänna ålderspensionen.

Beträffande frågan om inkomstprövning av bidragsförskotten har kommittén anlagt dels principiella, dels vissa praktiska synpunkter.

I *principiellt* avseende har kommittén anfört, att frånskilda och ogifta kvinnors barn genom samhällets förskottering av faderns underhållsbidrag kunde sägas bliva i görligaste mån jämställda med barn, om vilket fadern, i regel gemensamt med modern, hade vårdnaden och mot vilket han faktiskt fullgjorde sin underhållsskyldighet genom att han hade barnet hos sig och i hemmet lämnade barnet det underhåll som tillkomme detsamma. När man gjorde rätten till bidragsförskott beroende av moderns, eventuellt hennes makes, ekonomiska ställning, innebure detta att man begärde, att modern respektive hennes make, när vissa inkomstgränser passerats, skulle bära även den underhållsskyldighet som lagligen gällde för fadern. Därmed hade man fört in ett helt nytt moment i förskotteringen, som givit bidragsförskottslagen en enligt kommitténs mening olycklig dubbelkaraktär. Vad särskilt anginge de fall där modern gift sig vore det ur barnets egen synpunkt olyckligt att genom vägran av bidragsförskott styvfadern tvingades att svara för underhållet. — Den omständigheten att man funne de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders barn böra utgå efter inkomstprövning borde ej få vara anledning till inkomstprövning av bidragsförskotten. Man torde ej behöva befara, att ett borttagande av inkomstprövningen ur bidragsförskottslagen komme att uppfattas som ett otillbörligt gynnande av frånskilda och ogifta kvinnors barn i förhållande till änkors och invaliders barn.

Även om man helt bortsåge från den principiella motiveringen för den föreslagna reformen vore denna, enligt vad kommittén vidare anfört, påkallad av starka *praktiska skäl*. Härutinnan har kommittén till en början givit uttryck för uppfattningen att reglerna i bidragsförskottslagen om inkomstuppskatningen äro otillfredsställande. Ytterligare har framhållits, att bidragsförskottslagen skulle bliva mera lättbegriplig och lättillämplig, om inkomstprövningen borttoges. Slutligen har påpekats, att man genom en

sådan åtgärd skulle få möjlighet att välja kalenderåret i stället för budgetåret såsom bidragsförskottsperiod, vilket skulle vara till fördel i två hänseenden. Dels skulle den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat bidragsförskott, alltid förbli mantalsskrivningskommun under hela perioden, varigenom beträffande ansvarighet för kommundelen av kostnaderna skulle uppnås full överensstämmelse med folkpensionerings- och barnbidragslagarna. Dels torde det vara en fördel för alla parter, att den med den enhetliga bidragsförskottsperioden följande anhopningen av ansökningar i början av en period komme under januari i stället för under juli månad.

Kommittén har ansett, att den kostnadsökning som komme att följa av borttagandet av inkomstprövningen icke vore av den storleksordning att den borde få utöva något större inflytande vid frågans bedömande.

De nu återgivna skälen för avskaffande av inkomstprövningen i bidragsförskottslagen ha hänfört sig endast till frågan om sådan prövning med hänsyn till försörjarens inkomst. Då det vore sällsynt, att barn tillhörande bidragsförskottsklientelet hade inkomst som icke härrörde från dess eget arbete, har kommittén funnit det ur enkelhetens synpunkt riktigt, att man vid bestämmande av bidragsförskott bortsåge även från barnets egen inkomst.

Tre ledamöter av kommittén, *f. d. landshövdingen Eriksson, lasarettssysslomannen Hagård och fru Nordgren*, ha icke biträtt förslaget om avskaffande av inkomstprövningen i bidragsförskottslagen. Till stöd för sin ståndpunkt ha nämnda ledamöter anfört i huvudsak följande: Den nuvarande inkomstprövningen av bidragsförskotten hade motiverats därmed att faderns underhållsbidrag icke borde utgivas av det allmänna, då modern vore i stånd att ensam försörja barnet. Inkomstprövningen medförde i tillämpningen, att barn som erhöle bidragsförskott jämfördes med barn för vilka utginge barnbidrag. Ehuru samhället vid lämnande av bidragsförskott övertog barnets fordringsrätt mot fadern, förändrades icke därigenom det förhållandet att förskottet i verkligheten vore ett försörjningsbidrag. Om försörjningsbidraget till änkors och invaliders barn skulle utgå efter inkomstprövning men till ogifta och frånskilda kvinnors barn utan sådan prövning, vore det uppenbart att dessa sistnämnda barn skulle komma i en gynnad ställning i förhållande till de förstnämnda barnen. Detta vore ur rättvisans synpunkt stötande och ur psykologisk synpunkt olämpligt. — Kommitténs majoritet hade uttalat, att när man gjorde rätten till bidragsförskott beroende av moderns, eventuellt hennes makes, ekonomiska ställning, detta innebure att man begärde, att modern respektive hennes make, när vissa inkomstgränser passerats, skulle bära även den underhållsskyldighet som lagligen gällde för fadern. Majoriteten hade vidare framhållit, att det i de fall där modern gift sig ur barnets egen synpunkt vore olyckligt att genom vägran av bidragsförskott styvfadern tvingades att svara för underhållet. Liknande förhållande förelåge emellertid även beträffande änkorna. Om en änka gifte om

sig, finge styvfadern samma förpliktelse mot styvbarnen som en styvfader till barn, vilka erhöle bidragsförskott. Minoriteten kunde icke finna några övertygande skäl för att understödet borde utgå efter andra grunder och i rikligare mån för de barn som erhöle bidragsförskott än för änkors barn. — Vad anginge de praktiska skäl majoriteten anförde till stöd för sin mening hade den lätnad, som med avseende å inkomststoppsskattningen skulle uppkomma genom borttagande av inkomstprövningen, av majoriteten i hög grad överskattats.

Yttrandena.

För innehållet i yttrandena i denna del redogöres å s. 49—51 i propositionen. Utskottet får hänvisa till denna redogörelse.

Inkomstprövningen för särskilda barnbidrag.

Socialvårdskommittén.

Beträffande spørsmålet om anordnande av inkomstprövningen med hänsyn till försörjarens inkomst har kommittén till en början uppehållit sig vid frågorna om den avdragsfria inkomstens och avdragsfaktorns storlek. Kommitténs allmänna överväganden i dessa hänseenden kunna, såvitt angår barnbidrag till invaliders barn, i korthet sammanfattas sålunda: Enligt 1946 års folkpensioneringslag komme tilläggspension och bostadstilllägg att utgå vid relativt höga inkomster. Om icke inkomstprövningen beträffande barnbidragen väsentligen skulle förlora sin mening, vore det därför nödvändigt att bestämma den avdragsfria inkomsten såvitt anginge barnbidragen så att inom vissa inkomstgränser avdrag skedde samtidigt på pensionen och barnbidraget. Avdragsfaktorn för summan av förmånerna borde väljas så att det å ena sidan icke bleve meningslöst för pensionstagaren att skaffa sig större inkomster och att å andra sidan barnbidrag icke kunde fortsätta att utgå vid alltför höga inkomster. Kommittén föreslog, att avdragsfaktorn för summan av förmånerna bestämdes till 75 procent, vilket innebure, att avdraget å själva barnbidraget bleve 25 procent vid inkomstlägen då avdrag samtidigt skedde å pensionen och ökades till 75 procent tidigast då inkomstprövad pension ej längre utginge.

Kommittén har ansett, att barnbidragen till änkors barn böra utgå med samma belopp som bidragen till invaliders barn.

Från dessa utgångspunkter har kommittén med hänsyn till frågan om dyrortsgradering utarbetat tre olika alternativ för inkomstprövning av barnbidragen. I nedanstående tablåer redovisas den avdragsfria inkomsten och avdragsfaktorn enligt dessa alternativ för de bostadskostnadsgrupper som avses i den nya folkpensioneringslagen.

Försörjaren ogift.

		Å barnbidraget avdrages					
		Alt. I		Alt. II		Alt. III	
		25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över	25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över	25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över
Bostadskostnadsgrupp	I..	1 800	3 200	2 000	2 000	1 200	2 000
»	II..	1 800	3 200	2 000	2 300	1 400	2 300
»	III..	1 800	3 200	2 000	2 600	1 600	2 600
»	IV..	1 800	3 200	2 000	2 900	1 800	2 900
»	V..	1 800	3 200	2 000	3 200	2 000	3 200

Försörjaren gift.

		Å barnbidraget avdrages					
		Alt. I		Alt. II		Alt. III	
		25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över	25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över	25 % av inkomst över	ytterligare 50 % av inkomst över
Bostadskostnadsgrupp	I..	2 200	4 600	2 400	3 000	1 600	3 000
»	II..	2 200	4 600	2 400	3 400	1 800	3 400
»	III..	2 200	4 600	2 400	3 800	2 000	3 800
»	IV..	2 200	4 600	2 400	4 200	2 200	4 200
»	V..	2 200	4 600	2 400	4 600	2 400	4 600

I alternativ I förekommer ingen form av dyrortsgradering.

I alternativ II äro de avdragsfria inkomsterna ej dyrortsgraderade. Den högre avdragsfaktorn insätter emellertid i varje bostadskostnadsgrupp vid det inkomstläge där inkomstprövad invalidpension i den gruppen upphör att utgå. Den gräns, vid vilken avdraget på barnbidraget ökas från 25 till 75 procent, är alltså dyrortsgraderad.

I alternativ III har anordnats dyrortsgradering beträffande såväl de avdragsfria inkomsterna som den inkomstgräns vid vilken avdragsfaktorn ökas från 25 till 75 procent.

Kommittén har funnit alternativ I böra väljas.

Yttrandena.

För innehållet i yttrandena i denna del redogöres å s. 55—58 i propositionen. Utskottet får hänvisa till denna redogörelse.

Bidrag till änkor och änklingar med barn.

Socialvårdskommittén.

Kommittén har föreslagit, att **ä n k a** med barn under 10 år skall kunna erhålla bidrag till egen försörjning under förutsättning att änkan har barnet under sin vårdnad och stadigvarande bor tillsammans med detta. Bidraget skulle följa samma regler som änkepensionen enligt 1946 års folkpensioneringslag.

Kommittén har även övervägt frågan, huruvida bidrag av föreslagen art borde utgå jämväl till **a n d r a e n s a m s t å e n d e m ö d r a r** än änkor. Härom har kommittén anfört:

De svårigheter som möta en änka med barn äro i viss mån desamma för alla ensamstående kvinnor med barn. En ogift kvinna, som har vårdnaden om barn och vill söka behålla barnet eller barnen hos sig, är därför även hon i behov av ekonomiskt stöd utöver det som i form av underhållsbidrag från fadern eller bidragsförskott utgår för barnets eller barnens del. Likväl ligga förhållandena här annorlunda till. Änkan har i regel redan bildat ett hem, som hon kan ha utsikter att hålla samman om hon får något ekonomiskt stöd. Man behöver beträffande änkorna icke räkna med att de på grund av möjligheten att erhålla ifrågavarande bidrag i nämnvärd utsträckning skola undandraga arbetsmarknaden sin arbetskraft. I fråga om ogifta mödrar har man däremot anledning befara, att en del, särskilt unga sådana, skola med barnet stanna hemma hos sina kanske relativt välställda föräldrar och ansöka om bidrag för egen del. Bidraget skulle sålunda leda till att deras arbetskraft undandrog arbetsmarknaden.

Ehuru det principiellt måste anses önskvärt, att varje ensamstående kvinna med barn under sin vårdnad erhöle ekonomisk hjälp för att kunna behålla barnet hos sig, har kommittén med hänsyn till nämnda överväganden icke velat giva förevarande förslag en så starkt vidgad innebörd. Otivelaktigt är saken mest angelägen för änkor, och kommittén har därför ansett, att man åtminstone tills vidare bör stanna härvid.

Beträffande spörsmålet om särskilt bidrag till **ä n k l i n g** med minderårigt barn har kommittén ansett att, ehuru det vore uppenbart att behovet av bidrag vore oftare förekommande för änkor del än för änklingar, dessa senare dock ej sällan vore i en svår situation, där ett bidrag till de ökade omkostnader för familjen som följde av att hustrun-modern avlidit kunde vara påkallat.

Beträffande ifrågavarande förslag har avvikande mening anmälts av ledamoten av kommittén *lasarettssyslomanen Hagård*, som ansett att änkebidrag borde utgå endast till dess yngsta barnet fyllt åtta år och att motsvarande bidrag till änklingar icke för närvarande borde förekomma. I det förra hänseendet har Hagård yttrat, att det under nuvarande förhållanden måste anses såsom synnerligen betydelsefullt, att samhället avvägde den understödjande verksamheten så att den icke motverkade benägenheten hos t. ex. mycket unga änkor att söka och mottaga arbete, med vilket de kanske

tidigare varit förtrogna, så snart detta ur barnens synpunkt vore möjligt. Vid åtta års ålder hade barnet börjat sin skolgång, erhållit skolvana och kommit i åtnjutande av olika med skolgången förenade förmåner, såsom skolmåltider samt tand- och annan hälsovård.

Byråchefen Broberg har ansett det föreslagna bidraget till änkring med barn ineffektivt. Då man icke ville tillerkänna änkringen barnbidrag, kunde man ej heller med fog åberopa likställigheten mellan könen såsom grund för införandet av änkringsbidrag. Herr Broberg har förty avstyrkt förslaget i denna del.

Ledamoten i kommittén *fru Nordgren* har utan att framställa yrkande om ändring i kommitténs förslag uttalat vissa synpunkter till förmån för särskilt bidrag även till andra ensamstående mödrar än änkor.

Yttrandena.

För innehållet i yttrandena i denna del redogöres å s. 63—65 i propositionen. Utskottet får hänvisa till denna redogörelse.

Departementschefen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i propositionen anfört följande allmänna synpunkter:

»Införandet av allmänna barnbidrag av föreslagen storleksordning och andra särskilda stödåtgärder för familjerna innebär, att en väsentlig del av kostnaderna för barnens uppehälle och uppfostran överflyttas från föräldrarna till samtliga medborgare. Föräldrarna komma dock även i fortsättningen att få bära en icke ringa del av dessa kostnader. För barn till änkor och invalider, utomäktenskapliga barn och andra barn, som omfattas av de nuvarande lagarna om barnbidrag och bidragsförskott, kan man emellertid icke påräkna att försörjaren har inkomster som äro jämförliga med dem som en fullt arbetsför familjefader åtnjuter. Behov av att komplettera de allmänna barnbidragen, som utgå till alla barn oavsett familjens ekonomiska ställning, med särskilt stöd föreligger därför alltjämt i dessa fall. Härom torde också råda allmän enighet.

Socialvårdskommittén har i anslutning till bl. a. förslaget om allmänna barnbidrag framlagt förslag till vissa jämkningar av den nuvarande lagstiftningen på här förevarande område. Därvid har kommittén till övervägande upptagit frågan huruvida icke bidragsförskotten borde kunna ersättas med barnbidrag av samma karaktär som de vilka utgå till änkers och invaliders barn. Kommittén har dock icke ansett sig kunna förorda en sådan anordning. Dess förslag om bibehållande av bidragsförskottsstrukturen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga yttranden. Även jag finner mig kunna biträda kommitténs förslag. Trots de nackdelar som otvivelaktigt äro förenade med konstruktionen torde den, såvitt jag för närvarande

kan överblicka, vara den enda lämpliga, om man vill vidhålla kravet på att fädernas underhållsskyldighet skall i möjligaste mån fullgöras.

I ett yttrande har berörts frågan om benämningen av de speciella bidrag som skola utgå till änkors och invaliders barn m. fl. Vad därutinnan anförts har icke föranlett mig att frångå kommitténs förslag i vidare mån än att i lagens rubrik bör angivas att bidragen äro avsedda för änkors och invaliders m. fl. barn.

Socialvårdskommittén har icke närmare gått in på frågan om en omprövning av bidragsverksamhetens organisation utan ansett denna fråga böra anstå i avbidan på en allmän översyn av organisationsfrågorna inom socialvården. Kommitténs förslag innebär således, att ärenden angående barnbidrag liksom hittills skola handhavas av pensionsnämnderna och pensionsstyrelsen samt ärenden angående bidragsförskott av barnavårdsnämnderna. Om, såsom föreslagits i propositionen nr 220 till årets riksdag, de allmänna barnbidragen komma att utbetalas genom barnavårdsnämnderna, kan det synas märkligt att de särskilda barnbidragen fortfarande skola handhavas av pensionsmyndigheterna. Emellertid komma här i betraktande omständigheter som göra en sådan anordning naturlig. Sålunda böra de särskilda barnbidragen enligt min mening, som jag skall närmare redogöra för i det följande, fortfarande vara inkomstprövade. Vad beträffar barnbidragen till invaliders barn bör denna prövning lämpligen verkställas i samband med den invaliditets- och inkomstprövning som skall äga rum beträffande invalidpensionerna. Vidkommande barnbidragen till änkors barn märkes, att enligt vad jag kommer att föreslå i ett senare avsnitt särskilt bidrag bör utgå till änkornas egen försörjning och att detta bidrag skall följa samma regler som änkepensionen enligt folkpensioneringslagen. Då frågan angående dylika änkebidrag således kommer att prövas av pensionsmyndigheterna, synes jämväl frågan angående bidrag till barnen böra handläggas av dessa myndigheter. På grund av vad sålunda anförts biträder jag socialvårdskommitténs förslag att den nuvarande organisationen tills vidare bibehålles.»

Beträffande lagstiftningens omfattning har departementschefen anført:

»Spörsmålet om hjälp åt barn med okända fäder var aktuellt redan vid tillkomsten av den nuvarande lagstiftningen. Att de då lämnades utanför lagarna om barnbidrag och bidragsförskott ansågs vara en nödvändig följd av bidragsförskotts konstruktionen, som för rätt till hjälp förutsätter att faderskapet blivit fastställt och underhållsbidrag bestämt genom dom eller avtal. Socialvårdskommittén har nu försökt finna en partiell lösning av problemet utifrån den synpunkten att anledning ej finnes att strängt vidhålla kravet på faderskapsfastställelse såsom villkor för normaliserat understöd då så lång tid gått att utsikterna att få faderskapsfrågan uppklarad och underhållsbidrag utdömt genomsnittligt måste bedömas vara skäligen små. På grundval av denna tankegång och viss statistisk utredning har

kommittén föreslagit, att barn med okända fäder skulle bli berättigade till särskilda barnbidrag då de uppnått tre års ålder. Endast ett fåtal av remissinstanserna ha ställt sig avvisande till förslaget. Dessa ha framhållit bl. a. att barnets moder — eventuellt i samförstånd med fadern — kunde vägra lämna sådana upplysningar om denne att faderskapet kunde fastställas, för att sedan barnet fyllt tre år övervältra försörjningsbördan på det allmänna. Det kunde därför föreligga risk att antalet barn med okända fäder komme att ökas. I några av yttrandena har förordats, att den av kommittén föreslagna bestämmelsen kompletteras med särskilda föreskrifter avsedda att förebygga missbruk.

Då antalet barn med okända fäder är betydande och dessa barn oftast torde befinna sig i ett särskilt prekärt läge, finner jag det angeläget att de såvitt möjligt beredas understöd i normaliserad form. Att utan vidare inordna samtliga dessa barn under lagen om särskilda barnbidrag torde av de skäl som anförts för bibehållande av bidragsförskottsstrukturen icke vara möjligt. Däremot är jag beredd att acceptera den av kommittén föreslagna partiella lösningen av frågan. De farhågor som yppats beträffande möjligheterna till missbruk av den förordade bestämmelsen kunna icke fränkännas viss betydelse men äro enligt min mening överdrivna. Mödrar med barn utom äktenskap befinna sig i det övervägande flertalet fall i sådan ekonomisk situation att omedelbar hjälp till barnets underhåll är av nöden. För att komma i åtnjutande av bidragsförskott måste modern medverka i utredningen angående fastställande av faderskapet till barnet. Fall kunna visserligen tänkas, då modern kan vara villig att i samförstånd med fadern undanhålla barnavårdsmyndigheterna kännedomen om vem som är fader, men det torde mera sällan kunna inträffa att faderskapet kan hållas hemligt, om modern erhåller underhållsbidrag från fadern. Att barnavårdsmännen skulle visa sig mindre nitiska i sin verksamhet för uppspårande av faderskapet borde icke kunna befaras. Jag finner icke lämpligt att såsom föreslagits i vissa yttranden för rätten till barnbidrag uppställa särskilda villkor med avseende å utredningen angående faderskapet. Prövningen huruvida ett sådant villkor vore uppfyllt komme att bli i hög grad formell och därför av ringa värde. Däremot synes, såsom socialstyrelsen föreslagit, böra krävas en försäkran av modern, att hon icke uppbär eller uppburit något underhållsbidrag eller annan gottgörelse från någon som rätteligen är underhållsskyldig mot barnet. Bestämmelser härom synas kunna utfärdas i administrativ ordning.

Kommittén har föreslagit, att barn till invalida fäder skulle bli berättigade till barnbidrag även i fall då för närvarande utgår bidragsförskott. Om, såsom jag föreslår, inkomstprövningen avskaffas beträffande bidragsförskotten men icke beträffande barnbidragen, skulle kommitténs förslag medföra att barn som för närvarande äro berättigade till bidragsförskott kunde komma i ett sämre läge än om den nuvarande ordningen bibehölles.

Detta skulle inträffa i fall då inkomstprövningen med hänsyn till moderns inkomst skulle leda till lägre bidrag än det belopp fadern förpliktats betala i underhållsbidrag. Jag kan icke finna denna konsekvens tillfredsställande. Enligt min mening bör därför bidragsförskott även i fortsättningen utgå i fall då fadern förpliktats betala underhållsbidrag. Möjligheten att vid sidan av bidragsförskott erhålla barnbidrag i fall då faderns underhållsbidrag är lågt och moderns inkomst ringa bör emellertid kvarstå. På grund härav vill jag föreslå endast den ändringen av kommitténs förslag att barn med invalida fäder icke undantagas från tillämpningen av bidragsförskottslagen.

I fråga om kommitténs förslag att barn till änklingar och till gifta invalida kvinnor skola vara uteslutna från rätt till barnbidrag samt att bidragsförskott icke skall kunna utgå å moderns underhållsbidrag finner jag vad kommittén anfört vara övertygande. Jag kan således ej förorda någon ändring av kommittéförslaget i dessa delar.

Förslaget om avskaffande av regeln att barnbidrag skall indragas, då barnets moder gifter sig med arbetsför man, finner jag välbetänkt.»

I fråga om de särskilda barnbidragens och bidragsförskottens maximibelopp har departementschefen anfört följande:

»Beträffande frågan om dyrortsgradering av maximibeloppen må erinras om att i propositionen nr 220 föreslagits, att de allmänna barnbidragen icke skola vara dyrortsgraderade. Till stöd för detta förslag har anförts bl. a., att verkställda utredningar syntes ge vid handen, att skillnaden i levnads-kostnadernas höjd olika orter emellan i stor utsträckning berodde på olika höga bostadskostnader. Bostäder som uppfyllde de av bostadssociala utredningen uppställda minimikraven i fråga om standard och utrustning torde även på billigare orter betinga relativt höga kostnader, varför variationerna olika orter emellan, om hänsyn endast toges till dylika bostäder, icke vore alltför betydande. De lägre bostadskostnaderna å billigare orter torde sålunda i viss mån bero på att bostäderna i större utsträckning än å dyra orter vore av lägre standard. Då därjämte ett enhetligt barnbidrag avsevärt underlättade det administrativa handhavandet av barnbidragssystemet, torde anledning saknas att dyrortsgradera de allmänna barnbidragen. Samma skäl böra enligt min mening föranleda avskaffande av dyrortsgraderingen för de särskilda barnbidragen och bidragsförskotten.

Socialvårdskommittén har föreslagit, att maximibeloppet skulle bestämmas så att det tillsammans med det allmänna barnbidraget skulle uppgå till omkring 680 kronor om året för föräldralösa barn och omkring 500 kronor om året för övriga. Jag finner dessa belopp väl avpassade och vill erinra om att förslaget för det stora flertalet fall innebär en väsentlig ökning av för-månerna. Kommittén har i enlighet med befolkningsutredningens förslag beräknat det allmänna barnbidraget till 200 kronor om året och på grundval härav ansett de särskilda barnbidragen och bidragsförskotten böra fastställas

till 480 kronor för föräldralösa och 300 kronor för de övriga. Därest det allmänna barnbidraget, såsom föreslagits i propositionen nr 220, höjes till 260 kronor om året, synas de av kommittén föreslagna beloppen böra i motsvarande mån reduceras. Jag förordar fördenskull, att nu ifrågavarande för-måner bestämmas till 420 kronor för föräldralösa och 250 kronor för de övriga. Det sistnämnda beloppet har jämkats något uppåt i förhållande till kommitténs förslag.

Enligt gällande lagstiftning reduceras det å varje barn belöpande barnbidraget eller bidragsförskottet, i den mån barnantalet växer. Detta har motiverats därmed att försörjningskostnaden för varje barn i en familj blir lägre ju flera barnen äro. I sitt betänkande angående barnkostnadernas fördelning har befolkningsutredningen förordat bibehållande av en dylik reduktionsregel. Socialvårdskommittén åter har föreslagit, att maximibeloppet skulle utgå ominskat till varje barn oavsett barnantalet, dock med visst undantag vartill jag återkommer i det följande. Väl synes det obestriddigt, att de faktiska kostnaderna för ett barns uppehälle och uppfostran minskas ju flera barnen äro, men fråga är om hänsyn härtill bör tagas vid bestämmandet av storleken av ett understöd som icke differentieras med hänsyn till de varierande försörjningskostnaderna för barn i olika åldrar. Kostnaden för ett barn i exempelvis fjortonårsåldern är avsevärt större än för ett två-årigt barn. Om understödet, såsom nyss föreslagits, bestämmas till 250 kronor om året, kan detta sägas innebära en överkompensation för det yngre barnet men en underkompensation för det äldre. Denna underkompensation reduceras i viss mån för flerbarnsfamiljernas del, om man låter vart och ett av barnen få hela det föreslagna maximibeloppet. Till detta skäl för slo-pande av den nuvarande reduktionsregeln kommer, att densamma, såsom socialvårdskommittén framhållit, är helt omotiverad då barnen i en familj icke bo tillsammans och att den föranleder vissa svårigheter vid tillämpningen. På grund av det anförda tillstyrker jag kommitténs förslag i före-varande avseende.

Ehuru kommittén ansett, att de särskilda barnbidragens och bidragsför-skottens belopp i princip böra vara oberoende av barnantalet, har kommittén likväl föreslagit den begränsningen, att barnbidrag och bidragsförskott icke skall utgå med sammanlagt högre belopp än som motsvarar förmånerna för fem barn. En ledamot av kommittén har reserverat sig mot detta förslag. I yttrandena har förslaget utsatts för stark kritik.

Därest i enlighet med vad jag förordat de allmänna barnbidragen höjas och de speciella understöden sänkas i förhållande till de belopp, med vilka socialvårdskommittén räknat, förlora de skäl i bärkraft som kommittén an-fört till stöd för den föreslagna begränsningen. På grund härav och på de skäl reservanten i övrigt anført anser jag att någon dylik begränsning icke bör införas.

Beträffande frågan om förhöjning av förmånerna för späda barn må er-

inras om att den nuvarande bestämmelsen därom motiverats med att ett barn under sina första levnadsår behövde mera tillsyn än äldre barn och därför minskade moderns möjlighet till förvärvsarbete. Med hänsyn till detta motiv borde förhöjningen egentligen ej tillämpas då modern ej själv omhänderhar barnet. Om man, såsom jag föreslår i det följande, lämnar särskilt bidrag till änka som stadigvarande bor tillsammans med sitt barn, förfaller därför anledningen till förhöjning av själva barnbidraget såvitt angår änkors barn. Något likartat bidrag föreslås däremot icke skola utgå till ogifta och frånskilda mödrar. Det kunde på grund härav anses föreligga viss anledning att bibehålla den nuvarande förhöjningen såvitt angår bidragsförskott. Jag är emellertid icke benägen att komplicera bidragsförskottslagen med en dylik bestämmelse, för vars tillämpning borde uppställas villkoret att modern hade barnet hos sig. Det är att märka, att de sammanlagda förmåner som i form av allmänt barnbidrag och bidragsförskott komma att utgå till sådant barn, alltid komma att överstiga de nuvarande bidragsförskotten. Vad beträffar invalidernas barn bör framhållas, att folkpensionerna numera avsevärt höjts. Med hänsyn till vad sålunda anförts är jag ense med kommittén därom, att de särskilda barnbidragen och bidragsförskotten icke böra höjas under barnens första levnadsår.»

Vad angår frågan huruvida särskilda barnbidrag och bidragsförskott böra inkomstprövas har departementschefen anförts:

»Beträffande frågan om inkomstprövning av barnbidrag till invaliders barn må erinras om att själva invalidpensionen — fränsett ett grundbelopp å 200 kronor — enligt 1946 års folkpensioneringslag är inkomstprövad. Detta sammanhänger med den förutsättningen för att invalidpension överhuvudtaget skall utgå att pensionssökandens arbetsförmåga är så nedsatt att han saknar förmåga att försörja sig genom eget arbete. Har han avsevärda inkomster, minskas i hög grad presumptionen för att denna förutsättning är för handen. Såsom socialvårdskommittén framhållit ha barnbidragen till invaliders barn i realiteten karaktär av tillägg till invalidpensionen. De skäl som föranlett inkomstprövning av invalidpensionen tala därför för samma anordning beträffande barnbidragen.

Jag delar socialvårdskommitténs uppfattning att man knappast i fråga om änkors barn kan välja en annan linje än när det gäller invaliders barn. Enligt min mening måste det te sig stötande, om till en arbetsför änkas barn utmättes barnbidrag i rikligare mån än till en invalids barn.

På grund av det anförda tillstyrker jag kommitténs förslag, att hänsyn i form av inkomstprövning skall tagas till försörjarens inkomst, såvitt angår barnbidrag till invaliders och änkors barn.

Vad härefter angår bidragsförskotten finner jag frågan mera svårlöst. Det kan enligt min mening ur rättvisesynpunkt göras berättigade invändningar mot kommitténs förslag om avskaffande av inkomstprövningen vid denna

hjälpform. Här kommer emellertid i betraktande att en inkomstprövning av bidragsförskotten icke lämpligen kan anordnas på samma sätt som inkomstprövningen i fråga om barnbidragen till änkors barn. Frågan om en likordning av inkomstprövningen var föremål för övervägande såväl vid lagstiftningens tillkomst som vid 1943 års revision av bidragsförskottslagen, därvid en sådan väg icke ansågs framkomlig. De skäl som då anfördes torde fortfarande äga giltighet. På grund av den olikartade inkomstprövningen har man i de gällande lagarna ansett nödvändigt att sätta de avdragsfria inkomsterna högre beträffande bidragsförskotten än beträffande barnbidragen. Detta har motiverats därmed att bidragsförskottslagen till stor del avsåge barn, vilkas mödrar utövade yrke med lön huvudsakligen i form av naturaförmåner. Om dessa förmåner, såsom skedde vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, uppskattades till relativt högt belopp, skulle sagda kategori mödrar i stor utsträckning utestängas från möjlighet att erhålla bidragsförskott. Samma skäl torde enligt min mening leda till att man med bibehållen inkomstprövning av bidragsförskotten även framdeles bestämde de avdragsfria inkomsterna för dessa högre än för barnbidragen. Om, såsom jag föreslår i det följande, dyrortsgraderingen avskaffas även beträffande inkomstprövningen, skulle därför en sådan prövning beträffande bidragsförskotten i det stora hela bliva meningslös såvitt angår de billigare orterna. Det skulle vid sådant förhållande innebära en orättvisa att behålla en inkomstprövning som huvudsakligen utövade verkan i de dyrare orterna. Till detta skäl för avskaffande av inkomstprövningen beträffande bidragsförskotten kommer, att dessa dock till stor del återkrävas av den underhållsskyldige fadern. Genom att slopa inkomstprövningen vinner man även en viss lättnad i tillämpningen av bidragsförskottslagen.

Jag tillstyrker på grund härav socialvårdskommitténs förslag i denna del.

Socialvårdskommittén har föreslagit att såsom bidragsförskottsperiod skulle väljas kalenderåret i stället för det stalliga budgetåret. Av skäl som anförts av Stockholms stads barnavårdsnämnd kan jag icke biträda detta förslag utan förordar att budgetåret bibehålles som bidragsförskottsperiod.

I det föregående har jag hänfört mig endast till frågan om inkomstprövning med hänsyn till försörjarens inkomst. Beträffande spørsmålet om sådan prövning i förhållande till barnets egen inkomst anser jag icke skäl föreligga att i annan mån frångå den nuvarande regeln såvitt angår barnbidragen än att viss avdragsfri inkomst bör medgivas. Till frågan härom återkommer jag i det följande. Då de barn som tillhöra bidragsförskottsklientelet endast i sällsynta undantagsfall ha egen inkomst av sådan beskaffenhet att den bör avdragas å bidragsförskottet, finner jag i likhet med socialvårdskommittén befogat att bortse från barnets inkomst vid bestämmandet av förskottet.»

Angående inkomstprövningen för särskilda barnbidrag har departementschefen tillstyrkt det av socialvårdskommittén utarbetade alternativ I.

I fråga om bidrag till änkor och änklingar med barn har departementschefen bland annat anfört:

»I likhet med socialvårdskommittén anser jag det påkallat, att änkor, som ha att vårda minderåriga barn och därigenom äro bundna vid hemmet, av allmänna medel erhålla bidrag till sin egen försörjning. Frågan är emellertid, när en änka kan anses bunden vid hemmet i sådan mån att hennes möjligheter att utöva förvärvsarbete äro i avsevärd mån beskurna. Bidraget bör icke erhålla sådan karaktär att det kan tänkas i större utsträckning verka återhållande på ankornas vilja att genom eget arbete sörja för familjens uppehälle. Sett ur denna synpunkt sammanhänger hjälpbehovet nära med barnens antal och ålder. Ju flera och yngre barnen äro, desto större måste behovet av stöd vara. Men även en änka med endast ett barn kan vara i behov av understöd för egen del, om barnet är sjukligt eller eljest svårskött eller nödig tillsyn ej kan beredas detsamma under tid då modern kunde taga förvärvsarbete. I sistnämnda hänseende må särskilt framhållas, att tillgången på daghemsplatser ej svarar mot behovet. Och även om sådant hinder för förvärvsverksamhet ej föreligger, är modern mången gång genom hemsysslorna betagen möjligheten att fullt utnyttja sin förvärvsförmåga. På grund härav är jag icke benägen att, såsom föreslagits i vissa yttranden, i princip begränsa rätten till ifrågavarande bidrag att gälla endast vid större barnantal. Hänsyn till de synpunkter som föranlett kravet på sådan begränsning synes emellertid böra tagas vid bestämmandet av bidragets belopp. Detta bör sålunda ej sättas så högt att en änka, som har möjlighet att skaffa sig förvärvsarbete, kunde tänkas hellre vilja lyfta bidrag än åtaga sig arbetet. Det lär knappast kunna påstås, att det av socialvårdskommittén föreslagna maximibeloppet, 600 kronor om året jämte bostadstillägg, kan i nämnvärd omfattning hava sådan verkan. Med hänsyn härtill och på de skäl kommittén i övrigt anfört godkänner jag kommitténs förslag i fråga om beloppets storlek.

Jag finner ej anledning frångå kommitténs förslag att här avsett bidrag skall kunna utgå till dess barnet eller, om flera barn finnas, yngsta barnet fyllt tio år.

Såsom förutsättning för rätt till bidrag bör i enlighet med vad kommittén anfört stadgas, att änkan har vårdnaden om barnet och stadigvarande bor tillsammans med detta. Såsom kommittén föreslagit bör bidraget upphöra att utgå, om änkan gifter om sig.

Kommittén har på anförda skäl ansett, att bidrag av den art varom här är fråga icke bör utgå till andra ensamstående mödrar än änkor. Otvivelaktigt tala vissa skäl för en utvidgning av hjälpformen till att omfatta även ogifta och frånskilda mödrar. Jag är emellertid med hänsyn till de av kommittén befarade och andra tänkbara konsekvenser av en sådan utvidgning icke beredd att nu taga ståndpunkt till frågan.

För en änklings med minderåriga barn uppkommer ofta genom hustruns frånfälle behov av särskild barnhjälp, vilket för lägre inkomstagare regel-

mässigt torde medföra en ökning av kostnaderna för familjens uppehälle. Då änklungen endast sällan torde kunna öka sina inkomster, kan det bereda honom stor svårighet att få dessa att räcka till de ökade utgifterna. Med hänsyn härtill kan det vara påkallat att tillerkänna honom särskilt understöd från det allmänna. Kommittén har föreslagit att till änklung skall kunna utgå bidrag efter samma normer som till änka, därvid kommittén emellertid själv framhållit, att sådant änklingsbidrag med hänsyn till de föreslagna inkomstgränserna komme att utgå endast i mera sällsynta fall. Om hjälpen till änklungarna skulle erhålla ett vidsträcktare tillämpningsområde, måste inkomstprövningen göras lindrigare. Om det föreslagna änkebidraget i detta hänseende anses godtagbart, bör det emellertid enligt min mening icke förekomma att hjälpen till änklungarna göres rikligare. Ehuru jag inser, att ett änklingsbidrag av den utformning som kommittén förordat icke kan komma till någon större användning, vill jag likväl med hänsyn till de allra mest behövande fallen tillstyrka att förslaget genomföres.»

Specialmotivering.

Beträffande specialmotiveringen får utskottet hänvisa till propositionen s. 67—84.

Kostnadsberäkningar och anslagsfrågor.

Angående kostnadsberäkningarna och anslagsfrågorna får utskottet hänvisa till propositionen s. 84—88.

Utskottet.

Förslaget till lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn.

Detta förslag är en omarbetning av lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag. Omarbetningen är delvis föranledd av det till årets riksdag i propositionen nr 220 framlagda förslaget om allmänna barnbidrag.

Enligt 5 § första stycket 2. i den föreslagna lagen om särskilda barnbidrag skall särskilt barnbidrag utgå med 420 kronor om året för barn, vars fader eller moder avlidit, såframt vårdnaden om barnet överflyttats till särskilt förordnad förmyndare samt barnet ej stadigvarande bor tillsammans med den efterlevande av föräldrarna. Sådant barn som nu nämnts kommer genom denna bestämmelse att i bidragshänseende bliva likställt med barn, vars föräldrar avlidit, vilket innebär att barnbidraget utgår med högre belopp än andra enligt lagen bidragsberättigade barn erhålla. Förslaget inne-

bär i denna del en nyhet i förhållande till nu gällande bestämmelser. Enligt 1937 års lag utgår nämligen — härvid bortses från adoptivbarn — det högre barnbidraget endast för barn, vars föräldrar avlidit. I motionen II: 512 föreslås, att beträffande särskilt barnbidrag för barn, vars fader eller moder avlidit, bidraget skall utgå med 420 kronor även när barnet stadigvarande bor tillsammans med den efterlevande av föräldrarna. Enligt utskottets mening bör den i propositionen föreslagna förutsättningen att barnet icke stadigvarande bor tillsammans med den efterlevande av föräldrarna bibehållas. Ett slopande av denna förutsättning är icke sakligt motiverad och skulle kunna medföra risk för missbruk.

I 1937 års lag om barnbidrag stadgas, att barnbidraget indrages då kvinna, vars barn eller adoptivbarn erhåller barnbidrag, ingår äktenskap med man, som icke är arbetsoförmögen. Departementschefen har i propositionen uttalat, att han funne det välbetänkt att avskaffa denna bestämmelse. Förslaget till lag om särskilda barnbidrag innehåller ingen bestämmelse om att barnbidrag skall indragas, då barnets moder gifter sig med arbetsför man. I 6 § 1 mom. första stycket 4. i förslaget stadgas emellertid, att särskilt barnbidrag skall utgå för barn, vars moder är gift med annan än barnets fader, då styvfadern åtnjuter folkpension samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet. Motionärerna i motionen II: 512 anse denna bestämmelse strida mot departementschefens uttalande om avskaffande av regeln att barnbidrag skall indragas, då barnets moder gifter sig med arbetsför man. Motionärerna yrka, att särskilt barnbidrag skall utgå oberoende av om moderns make åtnjuter folkpension. Detta motionärernas yrkande torde grunda sig på en missuppfattning av den föreslagna lagens innehåll. Särskilt barnbidrag kommer icke att indragas därför att barnets moder gifter sig med arbetsför man. Ett bifall till ifrågavarande yrkande i motionen II: 512 skulle leda till orimliga konsekvenser. Särskilt barnbidrag skulle komma att utgå till praktiskt taget varje styvbarn uteslutande av det skälet, att barnets moder gift sig med annan än barnets fader. Utskottet får avstyrka motionen II: 512 i denna del.

Enligt 6 § 1 mom. första stycket 1. i den föreslagna lagen utgår allmänt barnbidrag för barn, vars fader avlidit. För barn, vars moder avlidit, utgår däremot icke särskilt barnbidrag. Den svenska familjerättsliga lagstiftningen gör ingen åtskillnad mellan makarna. Att mannen i de flesta fall är huvudförsörjaren återspeglar sig icke i lagstiftningen. Rent principiellt måste det därför vara riktigt att barn, vars moder avlidit, i bidragshänseende skola vara likställda med barn, vars fader avlidit. Särskilda barnbidrag till barn, vars moder avlidit, skulle emellertid i den praktiska tillämpningen kunna leda till egendomliga konsekvenser. Det skulle bliva nödvändigt att låta det särskilda barnbidraget utgå även om den efterlevande fadern gifter om sig. Detta skulle få till följd att en man, som gift om sig efter sin första hustrus död, skulle kunna uppbära särskilt barnbidrag till sina och sin första hustrus

barn, vilket han icke kunnat göra så länge hans första hustru levde. Det torde därför vara ofrånkomligt att undantaga barn, vars moder avlidit, från rätten till särskilt barnbidrag.

För närvarande utgår icke vare sig barnbidrag eller bidragsförskott till barn med okända fäder. Enligt 6 § 1 mom. 5. i den föreslagna lagen om särskilda barnbidrag skola emellertid sådana bidrag utgå för barn utom äktenskap, beträffande vilket faderskapet ej fastställts och som fyllt tre år. I motionen II: 512 yrkas, att särskilt barnbidrag skall utgå för sådant barn även under barnets tre första levnadsår. Utskottet kan icke tillstyrka detta yrkande. Det är synnerligen önskvärt att barn med okända fäder av samhället erhålla det stöd, som de så väl behöva, och utskottet tillstyrker att detta sker i den omfattning som föreslås i propositionen. En utvidgning av rätten till barnbidrag är i detta fall icke tillrådlig. Redan den i propositionen föreslagna bestämmelsen är i viss utsträckning ägnad att inbjuda till missbruk. Risken för missbruk skulle bli mycket större, därest motionen II: 512 bifölles i denna del, och detta skulle kunna leda till att antalet barn med okända fäder komme att stiga. Det är inte minst för barnens del av stor vikt att faderskapet blir fastställt.

Enligt 6 § 2 mom. i den föreslagna lagen skall särskilt barnbidrag enligt 1 mom. i samma paragraf utgå med 250 kronor för barn och år. I motionen II: 512 yrkas, att detta belopp höjes till 420 kronor, d. v. s. samma belopp som enligt 5 § i den föreslagna lagen utgår till föräldralösa och med dem likställda barn. De i propositionen föreslagna bidragsbeloppen grunda sig på noggranna beräkningar, och utskottet finner beloppen väl avvägda. Det synes riktigt att särskilt barnbidrag för föräldralösa och med dem likställda barn utgår med högre belopp än som utgår för övriga bidragsberättigade barn. Utskottet avstyrker således motionen II: 512 även i denna del.

Det föreslås i propositionen, att de särskilda barnbidragen skola vara inkomstprövade. Förslaget innebär att särskilt barnbidrag skall minskas enligt vissa regler, när moderns årsinkomst överstiger 1 800 kronor. Är modern gift och sammanlever hon med sin man, börjar barnbidraget minskas först då makarnas gemensamma årsinkomst överstiger 2 200 kronor. I motionen II: 512 yrkas, att inkomstprövningen beträffande de särskilda barnbidragen slopas eller, om detta icke anses lämpligt, att den avdragsfria årsinkomsten höjes med 1 000 kronor. En inkomstprövning av de särskilda barnbidragen är enligt utskottets mening ofrånkomlig. Folkpensionen till invalider är inkomstprövad. Särskilda barnbidrag till invaliders barn äro i realiteten tillägg till invalidpensionen. De skäl som tala för inkomstprövning av invalidpension leda till att även de särskilda barnbidragen till invaliders barn måste inkomstprövas. Det torde icke vara möjligt att i fråga om änkors barn i detta hänseende uppställa andra regler än som gälla beträffande invaliders barn. Såsom departementschefen framhållit måste det te sig stötande, om till en arbetsför änkas barn utmättes barnbidrag i rikligare mån än till en

invalids barn. Beträffande de avdragsfria inkomsternas storlek finner utskottet de belopp, som i detta hänseende föreslagits i propositionen, väl avvägda. Av nu anförda skäl avstyrker utskottet motionen II: 512 i denna del.

I 17 § tredje stycket i den föreslagna lagen stadgas, att särskilt barnbidrag, som utgår under tid då barnet är omhändertaget för skyddsuppfostran eller samhällsvård, skall utbetalas till det kommunala organ, som svarar för vårdkostnaden. Staten betalar i vissa fall vårdkostnaden för barn, som är omhändertaget för skyddsuppfostran. I dylikt fall skall särskilt barnbidrag givetvis icke utbetalas till kommunalt organ. Detta ligger i sakens natur och framgår även av att barnbidrag endast skall utbetalas till kommunalt organ som svarar för vårdkostnaden.

För närvarande bidraga kommunerna till kostnaderna för barnbidrag enligt 1937 års lag om barnbidrag i enlighet med bestämmelser, som i princip överensstämmer med vad som enligt 1935 års folkpensioneringslag gäller beträffande kommunbidragen till tilläggspensionen. I en av innevarande års riksdag antagen lag om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen har bestämts de grunder, efter vilka kommunernas bidrag till folkpensionskostnaderna enligt 1946 års lag om folkpensionering skola beräknas. I 19 § i den föreslagna lagen om särskilda barnbidrag stadgas, att kommunerna skola bidraga till kostnaderna för de särskilda barnbidragen efter i huvudsak samma grunder, som gälla för kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen enligt den i år antagna lagen i ämnet. I motionen II: 512 yrkas, att staten ensam skall svara för kostnaderna för barnbidragen. Eftersom de särskilda barnbidragen utformats i nära anslutning till folkpensioneringen anser utskottet att fördelningen av kostnaderna för de särskilda barnbidragen bör ske efter samma grunder som gälla för folkpensioneringen. Utskottet avstyrker därför motionen II: 512 även i denna del.

Förslaget till lag om bidrag till änkor och änklingar med barn.

I propositionen har föreslagits, att om änka eller änkling under sin vårdnad har barn i äktenskapet med den avlidne maken eller annat barn, som vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem, och barnet icke fyllt tio år, äger vårdnadshavaren av allmänna medel erhålla bidrag. Bidraget utgår med belopp motsvarande änkepension och bostadstillägg enligt 1946 års lag om folkpensionering. Ingår vårdnadshavaren nytt äktenskap upphör rätten till bidrag. I motionerna I: 358 och II: 510 yrkas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning rörande hur och i vilken omfattning hjälp från det allmänna bör beredas änkor, frånskilda och ogifta mödrar samt änklingar med barn. Vidare yrkas i motionerna, att riksdagen i avvaktan på resultatet av en dylik utredning som ett provisorium måtte besluta, att bidrag till änka — men ej änkling — med barn, som icke fyllt åtta år, måtte utgå i enlighet med de i propositionen föreslagna bestäm-

melserna. Departementschefen har i likhet med socialvårdskommittén ansett det påkallat, att änkor, som ha att vårda minderåriga barn och därigenom äro bundna vid hemmet, av allmänna medel erhålla bidrag till sin egen försörjning. Utskottet delar denna departementschefens uppfattning.

En änkling med minderåriga barn kan till följd av hustruns död komma i ekonomiska svårigheter. Genom hustruns död uppkommer ofta behov av särskild barnhjälp. Med hänsyn härtill kan det vara påkallat att tillerkänna änklingen särskilt understöd från det allmänna. I propositionen föreslås, att till änkling skall kunna utgå bidrag efter samma normer som till änka. Utskottet tillstyrker detta förslag. Det kan synas inkonsekvent, att utskottet tillstyrker bidrag till änklingar, då utskottet tidigare avvisat tanken på att särskilt barnbidrag skulle utgå till änklings barn. Denna skillnad i bidragshänseende är emellertid sakligt motiverad. Utskottet avvisade tanken på särskilt barnbidrag till änklings barn med hänsyn till de egendomliga konsekvenser detta skulle få, då änklingen gifte om sig. Sådana egendomliga konsekvenser kunna icke uppstå i fråga om bidragen till änklingar med barn, eftersom dessa bidrag föreslås skola upphöra, då vårdnadshavaren ingår nytt äktenskap.

Utskottet finner icke anledning att frångå det i propositionen framlagda förslaget om att bidrag till änka och änklingar skall kunna utgå till dess barnet eller, om flera barn finnas, yngsta barnet fyller tio år.

De svårigheter som möta en änka med barn äro i viss mån desamma för alla ensamstående kvinnor med barn. I motionerna I: 357 och II: 511 hemställas, att lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn måtte komma att omfatta även frånskilda och ogifta mödrar. Det måste enligt utskottets mening ur flera synpunkter anses önskvärt, att varje ensamstående kvinna med barn under sin vårdnad erhåller ekonomisk hjälp för att kunna behålla barnet hos sig. Det torde emellertid icke vara tillrådligt att utan närmare utredning utvidga den föreslagna lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn till att omfatta även andra ensamstående kvinnor med barn. Utskottet förordar därför att en utredning av denna fråga kommer till stånd.

Förslaget till lag om ändring i bidragsförskottslagen.

I propositionen föreslås, att bidragsförskott skall utgå med högst 250 kronor för år räknat. I motionen II: 512 yrkas, att bidragsförskott skall utgå med högst 500 kronor för år. Enligt utskottets mening bör bidragsförskottets maximibelopp uppgå till samma belopp som särskilt barnbidrag enligt 6 § i den föreslagna lagen om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn. Utskottet avstyrker därför motionen II: 512 i denna del.

För närvarande äro bidragsförskotten beroende av inkomstprövning med avseende å försörjarens inkomst. Denna inkomstprövning är i princip anordnad på likartat sätt som inkomstprövningen enligt 1937 års lag om barn-

bidrag. Den skillnaden föreligger dock, att de avdragsfria inkomstbeloppen i bidragsförskottslagen äro högre än i 1937 års lag och beräknas på ett annat sätt. I propositionen föreslås, att inkomstprövningen i bidragsförskottslagen skall slopas. I motionerna I: 358 och II: 510 hemställas, att bestämmelserna i bidragsförskottslagen om inkomstprövning i princip bibehållas. Såsom ovan framhållits har utskottet ansett det nödvändigt med inkomstprövning beträffande bidrag enligt 6 § i den föreslagna lagen om särskilda barnbidrag. Mot avskaffande av inkomstprövningen beträffande bidragsförskotten kunna göras starka invändningar. Om de särskilda barnbidragen till änkors och invaliders barn utgå efter inkomstprövning men bidragsförskotten till ogifta och frånskilda kvinnors barn utan sådan prövning, så är det, som tre reserveranter i socialvårdskommittén framhållit, uppenbart att dessa sistnämnda barn komma i en gynnad ställning i förhållande till de förstnämnda barnen. Detta är ur rättvisesynpunkt stötande och ur psykologisk synpunkt olämpligt. Utskottet kan icke tillstyrka att inkomstprövningen i bidragsförskottslagen slopas. Den föreslagna lagen om ändring i bidragsförskottslagen bör därför kompletteras med bestämmelser om inkomstprövning. Dessa bestämmelser synas i huvudsak böra överensstämma med motsvarande bestämmelser i den föreslagna lagen om särskilda barnbidrag. Dock synes den årsinkomst, som skall ligga till grund för beräkning av bidragsförskott, liksom hittills böra upptagas till det belopp, för vilket vederbörande blivit taxerad. Enligt den föreslagna lagen om särskilda barnbidrag sker inkomstberäkningen på annat sätt. Med hänsyn till denna skillnad böra de avdragsfria inkomsterna sättas högre beträffande bidragsförskotten än beträffande de särskilda barnbidragen. Skillnaden i fråga om avdragsfria inkomstbelopp synes lämpligen böra uppgå till 200 kronor för ensamstående och 400 kronor för makar.

De i 6 § i den föreslagna lagen om bidrag till änkors och invaliders barn angivna avdragsfaktorerna, 25 och 75 procent, äro närmast avpassade med tanke på att folkpension och barnbidrag utgå samtidigt. Avdragsfaktorn har i princip bestämts till 75 procent, vilket innebär att avdraget å själva barnbidraget blir 25 procent vid inkomstlägen då avdrag samtidigt sker å pensionen och ökas till 75 procent då inkomstprövad pension ej längre utgår. Beträffande bidragsförskotten föreligga icke dessa förutsättningar. Personer som uppbära bidragsförskott ha i allmänhet icke folkpension. Enligt utskottets mening utgör emellertid denna omständighet icke något hinder för att beträffande bidragsförskotten använda samma avdragsfaktorer som föreslagits beträffande de särskilda barnbidragen. Särskilda barnbidrag utgå för övrigt i vissa fall utan kombination med folkpension.

Utskottet har i enlighet med ovan angivna grunder utarbetat ett förslag till lag om ändring i bidragsförskottslagen.

Vid det förhållande att utskottet föreslår en inkomstprövning av bidragsförskotten med hänsyn till försörjarens inkomst synes det riktigtast att vid

bestämmandet av bidragsförskott även taga hänsyn till barnets inkomst. Utskottet föreslår därför, att i bidragsförskottslagen bibehålles den nuvarande bestämmelsen om minskning av bidragsförskottet med hänsyn till barnets inkomst, som ej härrör från dess eget arbete. Denna bestämmelse synes emellertid för erhållande av överensstämmelse med den föreslagna lagen om särskilda barnbidrag böra erhålla det innehåll, att bidragsförskottet skall minskas med ifrågavarande inkomst, i vad den överstiger 100 kronor. Självfallet skall bidragsförskott icke minskas med allmänt barnbidrag som utgår för barnet. Någon bestämmelse härom är emellertid icke erforderlig.

Bestämmelsen i nuvarande 8 § 6 mom. bidragsförskottslagen om att bidragsförskott icke skall utgå vid belopp understigande 60 kronor synes böra bibehållas.

I 9 § 1 mom. bidragsförskottslagen i dess nuvarande lydelse stadgas, att såsom inkomst, vilken enligt 8 § 2 mom. första stycket skall läggas till grund för beräkandet av bidragsförskott, anses det belopp, för vilket vederbörande blivit taxerad till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt vid den senaste taxeringen före barnavårdsnämndens beslut i ärendet. Enligt ett genom propositionen nr 212 till årets riksdag framlagt förslag till förordning om statlig inkomstskatt, vilket förslag enligt vad utskottet inhämtat i huvudsak tillstyrks av bevillningsutskottet, skall förordningen den 28 september 1928 om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, såvitt angår skatt för inkomst, upphöra att gälla från och med den 1 januari 1948, då förordningen om statlig inkomstskatt föreslås skola träda i kraft. Med hänsyn härtill föreslår utskottet den ändring i 9 § 1 mom. bidragsförskottslagen, att såsom inkomst, vilken skall läggas till grund för beräkandet av bidragsförskott, skall anses det belopp, för vilket vederbörande blivit taxerad till statlig inkomstskatt. Emellertid stadgas i en övergångsbestämmelse till den föreslagna förordningen om statlig inkomstskatt, att äldre bestämmelser fortfarande skola tillämpas vid 1948 års taxering. Utskottet har därför i en övergångsbestämmelse till sitt förslag till ändring i bidragsförskottslagen upptagit ett stadgande av innehåll, att under tid innan taxering till statlig inkomstskatt skett skall vad i 9 § 1 mom. sägs om statlig inkomstskatt gälla statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. Någon ändring i 9 § 2 mom. bidragsförskottslagen är icke erforderlig.

Eftersom utskottet föreslår att bidragsförskotten skola vara beroende på inkomstprövning, har utskottet ingen anledning att föreslå någon ändring i 12 § 2 mom. bidragsförskottslagen i dess nuvarande lydelse.

Anslagsäskandena.

De i propositionen gjorda anslagsäskandena föranleda ingen erinran från utskottets sida.

Utskottet får emellertid erinra om att här ifrågavarande anslag icke kun-

nat medtagas i riksstaten för budgetåret 1947/48. Anslagen böra därför anvisas å tilläggsstat I till nämnda riksstat.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte antaga följande genom förevarande proposition, nr 288, framlagda förslag till

I) Lag

om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Till uppehälle och uppfostran åt barn skall i fall som angivas i denna lag, utöver allmänt barnbidrag, av allmänna medel utgivas särskilt barnbidrag.

2 §.

Ärenden rörande barnbidrag enligt denna lag handläggas av pensionsstyrelsen och pensionsnämnderna.

3 §.

Rätt till särskilt barnbidrag tillkommer endast barn som är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket; dock äger Konungen träffa överenskommelse med främmande makt i fråga om tillämpning av denna lag å dess här i riket bosatta medborgare.

4 §.

Särskilt barnbidrag utgår icke för längre tid än till och med den månad under vilken barnet fyller sexton år.

5 §.

Särskilt barnbidrag utgår, där ej annat följer av vad eljest stadgas i denna lag,

1. för barn, vars föräldrar avlidit; samt
2. för barn, vars fader eller moder avlidit, såframt vårdnaden om barnet överflyttats till särskilt förordnad förmyndare samt barnet ej stadigvarande bor tillsammans med den efterlevande av föräldrarna.

Bidraget utgör 420 kronor för år. Har barnet inkomst, som ej härrör från dess eget arbete och som helt eller i mera väsentlig mån kan anses täcka kostnaden för dess uppehälle och uppfostran, skall dock särskilt barnbidrag antingen ej utgå eller ock nedsättas efter vad som finnes skäligt. Såsom inkomst skall jämväl räknas underhållsbidrag samt bidragsförskott, vartill barnet må vara berättigat enligt bidragsförskottslagen.

6 §.

1 mom. Särskilt barnbidrag utgår jämväl, där ej annat följer av vad eljest stadgas i denna lag,

1. för barn, vars fader avlidit;
2. för barn, vars fader åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering;
3. för barn, vars moder åtnjuter sådan folkpension, då föräldrarna ej sammanleva samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet;
4. för barn, vars moder är gift med annan än barnets fader, då styvfadern åtnjuter folkpension samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet; samt
5. för barn utom äktenskap, beträffande vilket faderskapet ej fastställts och som fyllt tre år.

Barnbidrag enligt femte punkten må ej utgå, där i mål angående fastställande av faderskap rätten genom beslut, som må omedelbart verkställas, förpliktat den uppgivne fadern att utgiva underhållsbidrag.

2 mom. Barnbidrag enligt 1 mom. utgår, där ej nedan annorlunda stadgas, med 250 kronor för barn och år räknat.

3 mom. I fall som avses i 1 mom. första stycket 1 samt 3—5 minskas barnbidraget med 25 procent av moderns årsinkomst i vad den överstiger 1 800 kronor och med ytterligare 50 procent av inkomsten i vad den överstiger 3 200 kronor. Är modern gift och sammanlever hon med sin man, minskas barnbidraget med 25 procent av makarnas sammanlagda årsinkomst i vad den överstiger 2 200 kronor och med ytterligare 50 procent av inkomsten i vad den överstiger 4 600 kronor.

Motsvarande minskning äger rum i fall som avses i 1 mom. första stycket 2, därvid hänsyn tages, om föräldrarna sammanleva, till deras sammanlagda årsinkomst samt, om de ej sammanleva, till årsinkomsten för den av dem hos vilken barnet stadigvarande vistas eller, därest denne är gift och sammanlever med sin make, till makarnas sammanlagda årsinkomst. Vistas i fall, då föräldrarna ej sammanleva, barnet icke stadigvarande hos någon av dem, skall minskningen av barnbidraget ske med hänsyn till inkomsten för den av föräldrarna, som har eller senast haft vårdnaden om barnet, eller, därest denne är gift och sammanlever med sin make, med hänsyn till makarnas sammanlagda inkomst.

Finnas, då avdrag å barnbidrag skall äga rum, flera till särskilt barnbidrag berättigade barn, minskas bidraget för ett vart av dem allenast med så stor del av det enligt bestämmelserna ovan i detta moment beräknade avdragsbeloppet som enligt fördelning efter huvudtalet belöper på varje barn.

Är den, vars inkomst skall läggas till grund för beräklandet av barnbidrag, underhållsskyldig mot barn under sexton år som icke är berättigat

till särskilt barnbidrag, skall vid bestämmandet av avdrag å barnbidraget så anses som om alla barnen vore berättigade till sådant bidrag.

4 mom. Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall barnbidraget minskas med nämnda inkomst, i vad den överstiger 100 kronor för år. Kan barnet antagas komma att uppbära underhållsbidrag från någon som enligt lag är skyldig utgiva sådant bidrag eller är barnet berättigat till bidragsförskott enligt bidragsförskottslagen, skall dock underhållsbidraget eller bidragsförskottet i sin helhet avdragas å barnbidraget.

7 §.

För barn, som är adopterat, utgår särskilt barnbidrag endast om barnet i sin egenskap av adoptivbarn enligt bestämmelserna nedan i denna paragraf är berättigat till sådant bidrag.

I fråga om rätt till barnbidrag för barn, som adopterats av makar eller av faders eller moders make, skall så anses som om barnet vore barn i äktenskapet mellan makarna.

För annat adoptivbarn än i andra stycket avses utgår barnbidrag:

1. enligt 5 §, då adoptanten avlidit eller vårdnaden om barnet överflyttats till särskilt förordnad förmyndare och barnet ej stadigvarande bor tillsammans med adoptanten;

2. enligt 6 §, då adoptanten ävensom, om barnet adopterats av kvinna, då dennas make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering; samt

3. enligt 6 §, om barnet adopterats av kvinna som före eller efter adoptionen ingått äktenskap, då mannen avlidit.

I fall som avses i tredje stycket 2 och 3 skall vid tillämpning av bestämmelserna i 6 § 3 mom. minskning av barnbidrag ske med hänsyn till adoptantens årsinkomst eller, om adoptanten är gift och sammanlever med sin make, med hänsyn till makarnas sammanlagda årsinkomst.

Där ej särskilda omständigheter till annat föranleda utgår icke barnbidrag av den anledningen att adoptant eller adoptants make åtnjuter folkpension med mindre adoptionen skett minst två år före den dag då pensionen söktes.

8 §.

Inkomst som jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag uppskattas i enlighet med de grunder som angivas i 14 § 1 och 2 mom. lagen om folkpensionering. Såsom inkomst skall icke räknas bidrag, vartill änka må vara berättigad enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn.

Årsinkomst avrundas till närmaste hela tiotal kronor.

9 §.

Särskilt barnbidrag avrundas för år räknat till närmaste hela krontal. Bidrag som för barn räknat understiger 12 kronor om året höjes till detta belopp.

10 §.

Har i fall då särskilt barnbidrag utgått för barn, adoptivbarn eller styvbarn till någon, som uppburit invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering, folkpensionen indragits enligt 15 § 1 mom. första stycket nämnda lag eller den för sjukbidrags åtnjutande bestämda tiden gått till ända, må, där särskilda skäl föreligga, barnbidrag med efter hand nedsatt belopp utgå under ytterligare högst ett år. Ej må dock på grund av vad sålunda stadgats barnbidrag utgå för längre tid än till och med den månad varunder barnet fyller sexton år.

11 §.

Har inkomst, efter vilken särskilt barnbidrag blivit bestämt, ökats till sådant belopp att rätt till barnbidrag ej längre föreligger, indrages barnbidraget. Sker eljest mera avsevärd ändring i den inkomst, efter vilken barnbidrag blivit bestämt, skall barnbidraget i enlighet därmed ökas eller minskas.

Befinnes barn, för vilket särskilt barnbidrag utgår, icke längre vara svensk medborgare eller stadigvarande vistas här i riket, skall barnbidraget indragas, såvida icke detta med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt.

12 §.

Den vars inkomst jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket lagts till grund för beräkandet av barnbidrag är pliktig att till pensionsstyrelsen eller pensionsnämnd utan oskäligt dröjsmål anmäla:

1. om han ingår äktenskap eller om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes eller om sammanlevnaden med make upphör eller återupptages;

2. om hans, hans makes eller barnets ekonomiska förhållanden väsentligt förbättras;

3. där barnbidrag utgår enligt 6 § 1 mom. första stycket 3 eller 4, om modern skiljes från vårdnaden om barnet eller, därest barnbidrag utgår utan att modern har vårdnaden, om barnet får stadigvarande bostad annorstädes än tillsammans med modern; samt

4. där barnbidrag utgår enligt 6 § 1 mom. första stycket 5, om faderskapet fastställes eller uppgiven fader förpliktas utgiva underhållsbidrag till barnet.

Har barn särskilt förordnad förmyndare, åligger det denne att göra anmälan som nu sagts, om barnets ekonomiska förhållanden väsentligt förbätt-

rats samt, där barnbidrag utgår enligt 5 § första stycket 2, om barnet får bostad tillsammans med fader, moder eller adoptant.

Uppbäres barnbidrag av myndighet eller annan person än ovan avses, är jämväl sådan myndighet eller person anmälningsskyldig.

13 §.

Har för bestämmande av särskilt barnbidrag åberopats oriktig uppgift av beskaffenhet att kunna påverka rätten till sådant bidrag, ehuru skäligen kunnat fordras att uppgiften varit riktig,

eller har någon, vars inkomst skall läggas till grund för beräkning av särskilt barnbidrag, utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkning av bidraget, ehuru det bort förutses att avhändelsen skulle få sådan inverkan,

eller har förmyndare låtit sådant förfarande komma sig till last med avseende å myndlingens egendom,

skall ansökning om särskilt barnbidrag avslås och redan beviljat sådant bidrag indragas; dock att, då avhändelse av inkomst eller egendom föreligger, bidrag likväl må utgå men bestämmas som om vederbörande fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomsten eller egendomen.

Har någon försummat den honom enligt 12 § åliggande anmälningsskyldigheten må, där försummelsen inverkat på rätten till eller beloppet av särskilt barnbidrag och icke kan anses ursäktlig, bidraget indragas.

Avslås ansökan om eller indrages särskilt barnbidrag enligt denna paragraf skall, där ej annat finnes påkallat, bestämmas viss tid under vilken rätten till sådant bidrag skall vara förverkad. I samband med sådant beslut skall ock bestämmas, huruvida rätten att erhålla särskilt barnbidrag efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning.

14 §.

Särskilt barnbidrag utgår icke för tid, under vilken kostnaderna för barnets vård å anstalt eller för kost och bostad åt barnet helt bestridas av statsmedel.

Där på grund av vad sålunda stadgats särskilt barnbidrag skulle innehållas för del av kalendermånad, skall dock bidraget utgå oavkortat för den månaden.

15 §.

Ansökning om särskilt barnbidrag skall göras:

1. om barnbidrag sökes enligt 5 § av den anledningen att barnets föräldrar, adoptant eller adoptivföräldrar avlidit, hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där den sist avlidne av föräldrarna eller, om barnet varit adopterat, där adoptanten eller den sist avlidne av adoptivföräldrarna senast varit mantalsskriven;

2. om barnbidrag sökes enligt 5 § av den anledningen att vårdnaden överflyttats till särskilt förordnad förmyndare, hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där fader eller moder, från vilken vårdnaden överflyttats, vid tiden för överflyttningen var mantalsskriven; samt

3. om barnbidrag sökes enligt 6 §, hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där den, vars inkomst enligt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall ligga till grund för beräkning av bidraget, eller, om bidraget skall beräknas i förhållande till makars eller sammanlevande föräldrars inkomst, mannen senast blivit mantalsskriven.

Finnes ej mantalsskrivningsort som ovan sagts, skall ansökning göras hos pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt där barnet stadigvarande vistas.

Ansökning göres, då särskilt förordnad förmyndare finnes, av denne och eljest av den vars inkomst enligt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall ligga till grund för beräkning av bidraget. Har barnavårdsman förordnats för barnet, vare ock denne behörig att göra ansökning om särskilt barnbidrag.

Ansökning, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av rätten till särskilt barnbidrag ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. Göres ansökningen av annan än särskilt förordnad förmyndare eller barnavårdsman och är sökanden gift och sammanlever med sin make, skall även denne avgiva förklaring som nyss sagts. Är sökanden eller dennes make ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med sökandens, makens och barnets förhållanden förtrogna personer. Vad nu sagts om make till sökanden skall, om sökanden, ehuru ogift, sammanlever med barnets fader eller moder, tillämpas å denne.

Vid ansökningen skall fogas prästbevis enligt fastställt formulär eller, där hinder därför möter, annat bevis som pensionsstyrelsen må finna skäl godtaga.

Vad sålunda stadgats angående ansökning om särskilt barnbidrag gäller även beträffande ansökning om ökning av sådant bidrag.

16 §.

1 mom. Angående handläggning av ärenden rörande barnbidrag enligt denna lag skall i tillämpliga delar gälla vad i 34—37 §§ lagen om folkpensionering stadgas beträffande annan folkpension än allmän ålderspension. Därvid skola ärenden om bidrag för barn, adoptivbarn eller styvbarn till någon, som uppbär invalidpension eller sjukbidrag, handläggas i den ordning som gäller beträffande sådan pensionsförmån och övriga ärenden handläggas i den ordning som gäller beträffande änkepension. Minskning eller indragning av särskilt barnbidrag beslutas av pensionsnämnd, som vid den

tid då fråga därom uppkommer är behörig att upptaga ansökning om sådant bidrag för barnet. Ändring i pensionsnämnds beslut rörande särskilt barnbidrag må sökas jämväl av barnavårdsman för barnet.

Bestämmelserna i 38 § första—fjärde, sjunde och åttonde styckena samt 39 och 41 §§ lagen om folkpensionering skola äga motsvarande tillämpning beträffande barnbidrag.

2 mom. Då ärende rörande barnbidrag skall förekomma vid pensionsnämnds sammanträde, åligger det nämndens ordförande att, såvitt möjligt i god tid före sammanträdet, därom underrätta ordföranden i barnavårdsnämnden i den kommun, där barnet stadigvarande vistas; och äger denne eller annan, av barnavårdsnämnden därtill utsedd ledamot rätt att vid handläggningen av sådant ärende deltaga i överläggningarna men ej i besluten samt att få sin mening antecknad till protokollet.

17 §.

Särskilt barnbidrag utbetalas, där ej nedan annorlunda stadgas, till barnets förmyndare. Pensionsstyrelsen må, om särskilda skäl därtill äro, föreskriva att utbetalning skall ske till barnavårdsnämnd eller annan, med skyldighet för mottagaren att utlämna erhållna belopp i den ordning som är för barnet mest gagnelig.

Under förutsättningar som angivas i 18 § 1 mom. lagen om folkpensionering må barnbidragsbelopp motsvarande kostnad som myndighet utgivit för barnets försörjning uppbäras av myndigheten.

Särskilt barnbidrag, som utgår under tid då barnet är omhändertaget för skyddsuffpostran eller samhällsvård eller på allmän bekostnad vårdas på anstalt i annat fall än i 14 § sägs, utbetalas till det kommunala organ, som svarar för vårdkostnaden. Av vad sålunda utbetalas må nämnda kostnad täckas. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till den som enligt första stycket har att uppbära barnbidrag.

18 §.

Rätt till särskilt barnbidrag kan ej överlätas och må förty icke tagas i mät för gäld.

19 §.

Kommun skall för varje kalenderår bidraga till kostnaderna för särskilda barnbidrag med viss andel, motsvarande tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för dylika bidrag, som under året utbetalats för barn, beträffande vilka pensionsnämnd inom kommunen under året varit behörig pröva ansökning om särskilt barnbidrag av det slag, varom fråga är, dock högst hälften av nämnda kostnad. Är pensionsnämnd gemensam för två eller flera kommuner, avgöres dessa kommuner emellan frågan om betalningsskyldigheten med hänsyn till vederbörandes mantalsskrivningsort eller, där sådan ej finnes, vistelseort.

Angående beräkandet av varje kommuns andel samt tid och sätt för dess gäldande skall i övrigt gälla vad i lagen om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen stadgas.

20 §.

De närmare föreskrifter som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948, då lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag skall upphöra att gälla.

Barn, som vid nya lagens ikraftträdande åtnjuter barnbidrag och är berättigat till särskilt barnbidrag enligt nya lagen, skall erhålla sådant utan särskild ansökan. Det åligger pensionsstyrelsen att omräkna nu utgående barnbidrag i enlighet med bestämmelserna i nya lagen. I den mån omräkningen ej kan ske med ledning av de hos pensionsstyrelsen tillgängliga handlingarna, skall den som enligt 12 § är anmälningsskyldig beträffande förhållanden som där nämnts efter anmaning lämna erforderliga uppgifter. Angående sådana uppgifter samt påföljd av oriktiga upplysningar däri skall i tillämpliga delar gälla vad om ansökning om särskilt barnbidrag i nya lagen stadgas. Underlåter vederbörande att lämna uppgifter som nu sagts, må särskilt barnbidrag tills vidare innehållas.

I den utsträckning pensionsstyrelsen bestämmer skola pensionsnämnderna under år 1947 fastställa inkomst, efter vilken barnbidrag skall beräknas, såväl jämlikt äldre lag som jämlikt bestämmelserna i nya lagen.

Där i lag eller särskild författning hänvisning skett till den upphävda lagen, skall hänvisningen anses avse den nya lagen. Där hänvisning skett till visst lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall sistnämnda bestämmelse i stället tillämpas.

De ytterligare föreskrifter, som må vara erforderliga i samband med införandet av nya lagen, meddelas av Konungen eller efter Konungens be- myndigande av pensionsstyrelsen.

2) Lag

om bidrag till änkor och änklingar med barn.

Har änka eller änkling under sin vårdnad barn i äktenskapet med den avlidne maken eller annat barn, vilket vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem, och har barnet icke fyllt tio år, äger vårdnadshavaren, under förutsättning att han stadigvarande bor tillsammans med barnet, av allmänna medel för egen del erhålla bidrag i enlighet med vad nedan stadgas.

Rätt till bidrag föreligger ej, där vårdnadshavaren åtnjuter folkpension. Ingår vårdnadshavaren nytt äktenskap, upphör rätten till bidrag.

Bidraget utgår med belopp motsvarande änkepension och bostadstillägg enligt lagen om folkpensionering. Kommun äger besluta, att till bidragsberättigad som är mantalsskriven inom kommunen därjämte skall utgå särskilt bostadstillägg i enlighet med grunder som kommunen har att bestämma. Beträffande bidraget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i lagen om folkpensionering stadgas om änkepension, bostadstillägg och särskilt bostadstillägg. Vid tillämpning av 14 § 1 mom. skall såsom inkomst ej räknas bidrag enligt denna lag.

Vårdnadshavare, som åtnjuter bidrag enligt denna lag, är pliktig att ofördröjligen till pensionsstyrelsen eller pensionsnämnd anmäla, om barnet får stadigvarande bostad annorstädes än tillsammans med vårdnadshavaren.

Vid tillämpningen av lagen skall barn, som adopterats av makar eller av faders eller moders make, anses som barn i äktenskapet mellan makarna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948.

B. att riksdagen — med förklaring att det genom förevarande proposition, nr 288, framlagda förslaget till lag om ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382) icke kunnat i oförändrat skick antagas — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

L a g

om ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382).

Härigenom förordnas, dels att 9 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 skall upphöra att gälla, dels ock att 8 §, 11 § 2 och 3 mom., 12 § 2 mom. samt 23 och 25 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

8 §.

Bidragsförskott utgår med det belopp barnets fader jämlikt rättens

Härigenom förordnas, att 8 §, 9 § 1 mom., 11 § 2 och 3 mom. samt 23 och 25 §§ bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

8 §.

1 mom. Där ej vad nedan stadgas till annat föranleder, utgår bidrags-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

beslut eller enligt avtal är skyldig att utgiva till barnets underhåll, dock högst med 250 kronor för år räknat.

(Utskottets förslag.)

förskott för barn och år räknat med 250 kronor.

2 mom. Bidragsförskottet minskas, med undantag för fall som i 9 § 2 mom. sägs, med 25 procent av moderns årsinkomst i vad den överstiger 2 000 kronor och med ytterligare 50 procent av inkomsten i vad den överstiger 3 400 kronor. Är modern gift och sammanlever hon med sin man samt är denne underhållsskyldig gentemot barnet, minskas bidragsförskottet, med undantag för fall som i 9 § 2 mom. sägs, med 25 procent av makarnas sammanlagda årsinkomst i vad den överstiger 2 600 kronor och med ytterligare 50 procent av inkomsten i vad den överstiger 5 000 kronor.

Har modern flera till bidragsförskott berättigade barn, minskas dock förskottet för ett vart av dem allenast med så stor del av det enligt bestämmelserna ovan i detta moment beräknade avdragsbeloppet som enligt fördelning efter huvudtalet belöper på varje barn.

Är den, vars inkomst skall läggas till grund för beräkandet av bidragsförskott, underhållsskyldig mot barn under sexton år, som icke är berättigat till bidragsförskott, skall vid bestämmandet av avdrag å bidragsförskottet så anses som om alla barnen vore berättigade till sådant förskott.

Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall bidragsförskottet minskas med nämnda inkomst, i vad den överstiger 100 kronor för år.

3 mom. Överstiger det enligt bestämmelserna i 1 och 2 mom. beräk-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

nade bidragsförskottet det belopp, som barnets fader jämlikt rättens beslut eller avtal är skyldig att utgiva till barnets underhåll, skall bidragsförskottet nedsättas till nämnda belopp.

4 mom. Bidragsförskott skall icke utgå, därest beloppet av detsamma eller, där fråga är om flera barn under moderns vårdnad, förskottens sammanlagda belopp icke skulle uppgå till minst 60 kronor för år räknat.

9 §.

1 mom. Sålunda inkomst, vilken enligt 8 § 2 mom. första stycket skall läggas till grund för beräkandet av bidragsförskott, anses det belopp, för vilket vederbörande blivit taxerad till statlig inkomstskatt vid den senaste taxeringen före barnavårdsnämndens beslut i ärendet.

11 §.

2 mom. Beviljat bidragsförskott utbetalas icke för tid, under vilken kostnaderna för barnets vård å anstalt eller för kost och bostad åt barnet helt bestridas av statsmedel. Där på grund av vad sålunda stadgats bidragsförskott skulle innehållas för del av kalendermånad, skall dock förskottet utgå oavkortat för den månaden.

3 mom. Beviljat bidragsförskott, som belöper å tid under vilken barn är omhändertaget för skyddsuppfostran eller samhällsvård eller på allmän bekostnad vårdas å anstalt i andra fall än förut i denna paragraf avses, skall minst en gång varje kalenderhalvår utbetalas till det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden. Av vad sålunda utbetalas må nämnda kostnad täckas. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till barnets moder eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, till denne.

12 §.

2 mom. Beviljat bidragsförskott skall genom särskilt beslut indragas

a) om, där barnet är fött utom äktenskap eller föräldrarnas äktenskap

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

upplösts genom äktenskapsskillnad,
föräldrarna sammanflytta;

b) om barnet får bostad tillsammans med sin fader; eller

c) om barnet befinnes icke vidare vara svensk medborgare eller stadigvarande vistas här i riket samt bidragsförskottets indragande icke med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt.

Beslut om indragning av bidragsförskott meddelas av den barnavårdsnämnd som beviljat förskottet samt avser tiden från dagen för beslutet. Har dessförinnan förskott utbetalats för tid efter sagda dag, må sådant belopp icke återkrävas från mottagaren.

23 §.

Hava makar eller någon av dem adoptivbarn, skall vid tillämpningen av denna lag med barnets fader avses mannen och med barnets moder hustrun.

25 §.

Klagan över länsstyrelses beslut i ärende enligt denna lag föres hos Konungen i vederbörande statsdepartement senast å trettionde dagen efter den då klaganden erhöll del av beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948. Bidragsförskott, som före den 1 januari 1948 beviljats för tid efter nämnda dag, skall till beloppet jämkas i överensstämmelse med vad som stadgas i denna lag. I fråga om beloppet av bidragsförskott, som efter den 1 januari 1948 beviljas för tid dessförinnan, skola de äldre bestämmelserna tillämpas.

Under tid innan taxering till statlig inkomstskatt skett skall vad i 9 § 1 mom. sägs om statlig inkomstskatt gälla statlig inkomst- och förmögenhetsskatt.

C. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta om en utredning angående möjligheterna att bereda andra ensamstående kvinnor med barn än änkor samma stöd som lämnas änkor enligt den föreslagna lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda;

D. att riksdagen måtte å tilläggstat I till riksstaten för budgetåret 1947/48 under V huvudtiteln anvisa

1) till *Barnbidrag* ett *förslagsanslag* av 3 550 000 kronor,

2) till *Dyrtidstillägg å barnbidrag* ett *förslagsanslag* av 1 650 000 kronor;

3) till *Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m.* ett *förslagsanslag* av 6 200 000 kronor;

4) till *Ersättning till barnavårdsnämnderna för bidragsförskott* ett *förslagsanslag* av 2 600 000 kronor;

E. att motionerna I: 357, I: 358, II: 510 och II: 511, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

F. att motionen II: 512 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 juli 1947.

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från statsutskottet: herrar Mannerskantz, Gustaf Karlsson, Albertsson, Mårtensson, Pettersson i Dahl och Petterson i Degerfors; samt

från andra lagutskottet: herrar Norman, Forslund, Wahlund, Hagård, fru Nordgren och herr Jacobsson i Igelsbo.

Reservationer:

1) av herrar *Pettersson* i Dahl och *Wahlund*;

2) av herrar *Gustaf Karlsson*, *Mårtensson*, *Pettersson* i Degerfors och *Forslund*, som anförde:

De av utskottet föreslagna ändringarna i förslaget till lag om ändring i bidragsförskottslagen innebära, att bidragsförskotten skulle bli beroende av inkomstprövning. Utskottet har motiverat detta med att det ur rättvisesynpunkt skulle vara stötande och ur psykologisk synpunkt olämpligt att bibehålla inkomstprövningen beträffande de särskilda barnbidragen och låta bidragsförskotten utgå oberoende av inkomstprövning. I likhet med utskottet anse vi att det icke är möjligt att slopa inkomstprövningen beträffande de särskilda barnbidragen. Enligt vår mening utgör emellertid denna omständighet icke något hinder för att slopa inkomstprövningen i fråga om bidragsförskotten. De av utskottet åberopade rättvisesynpunkterna få icke tillmätas alltför stor betydelse. Fullständig likställighet mellan de båda hjälpformerna har icke erhållits genom utskottets förslag och torde icke heller vara möjlig att uppnå. Inkomstprövningen av bidragsförskotten kan icke lämpligen ordnas på samma sätt som inkomstprövningen i fråga om de särskilda barnbidragen. Ett skäl till att slopa inkomstprövningen beträffande bidragsförskotten är att dessa dock till stor del återkrävas av den underhållsskyldige fadern.

Den av utskottet föreslagna inkomstprövningen kommer att i stort sett bli utan betydelse såvitt angår de billigare orterna. Däremot får den betydelse i fråga om de dyrare orterna. Utskottets förslag kommer uppenbarligen att medföra verkningar, som icke kunna ur rättvisesynpunkt försvaras.

Vi kunna av dessa skäl icke biträda utskottets förslag i ovan angivet hänseende.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte antaga det genom förevarande proposition, nr 288, framlagda förslaget till lag om ändring i bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382) oförändrat.

3) av herrar *Mannerskantz* och *Hagård*, som anförde:

Det genom propositionen framlagda förslaget till lag om bidrag till änkor och änklingar med barn innebär, såsom framgår av lagens benämning, att bidrag skola kunna utgå icke endast till änkor utan även till änklingar. Utskottet har tillstyrkt förslaget.

De föreslagna bidragen till änkor och änklingar utgöra en helt ny hjälpform. Enligt vår mening är det av vikt att varsamhet iakttages vid in-

förandet av nya hjälpformer. Frågan om bidrag till änklingar med barn synes böra bliva föremål för ytterligare utredning, och i avbidan därpå torde den föreslagna lagen kunna begränsas till att avse allenast änkor med barn. Det är otvivelaktigt mest angeläget, att änkor med barn erhålla det stöd, varom här är fråga. Vi få i detta sammanhang erinra om att departementschefen i propositionen framhållit, att ett änklingsbidrag av den utformning det erhållit i förslaget icke kan komma till någon större användning.

Andra ensamstående kvinnor med barn än änkor befinna sig ofta i en situation, som icke är bättre än ankornas, och torde ha lika stort behov av stöd som änkor. Utskottet har i enlighet med yrkande i motionerna I: 358 och II: 510 hemställt om utredning angående möjligheterna att bereda andra ensamstående kvinnor med barn än änkor samma stöd som lämnas änkor. Vi biträda denna hemställan och förutsätta, att utredningen även kommer att omfatta frågan om stöd till änklingar med barn.

Enligt förslaget till lag om bidrag till änkor och änklingar med barn skall i lagen avsett bidrag kunna utgå till dess barnet eller, om flera barn finnas, yngsta barnet fyllt tio år. Åldersgränsen tio år synes vara godtyckligt vald och är icke sakligt motiverad. Syftet med bidraget är givetvis att en änka skall erhålla stöd så länge hon med hänsyn till barnet är förhindrad att genom arbetsinkomst erhålla sin fulla försörjning. Någon förändring i detta hänseende inträffar icke då barnet fyller tio år. Vid åtta års ålder däremot har barnet börjat sin skolgång och erhållit skolvana. Bidragsverksamheten får icke utformas på ett sådant sätt, att den motverkar benägenheten hos t. ex. mycket unga änkor att söka och mottaga arbete. Enligt vår mening bör därför bidrag till änkor med barn utgå allenast tills barnet fyllt åtta år.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen — med förklaring att det genom förevarande proposition, nr 288, framlagda förslaget till lag om bidrag till änkor och änklingar med barn icke kunnat i oförändrat skick antagas — måtte för sin del antaga följande förslag till

Lag

om bidrag till änkor med barn.

Har änka under sin vårdnad barn i äktenskapet med den avlidne maken eller annat barn, vilket vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem, och har barnet icke fyllt åtta år, äger änkan, under förutsättning att hon stadigvarande bor tillsammans med barnet, av allmänna medel för egen del erhålla bidrag i enlighet med vad nedan stadgas.

Rätt till bidrag föreligger ej, där änkan åtnjuter folkpension. Ingår änkan nytt äktenskap, upphör rätten till bidrag.

Bidraget utgår med belopp motsvarande änkepension och bostadstillägg enligt lagen om folkpensionering. Kommun äger besluta, att till bidragsberättigad som är mantalsskriven inom kommunen därjämte skall utgå särskilt bostadstillägg i enlighet med grunder som kommunen har att bestämma. Beträffande bidraget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i lagen om folkpensionering stadgas om änkepension, bostadstillägg och särskilt bostadstillägg. Vid tillämpning av 14 § 1 mom. skall såsom inkomst ej räknas bidrag enligt denna lag.

Änka, som åtnjuter bidrag enligt denna lag, är pliktig att ofördröjligen till pensionsstyrelsen eller pensionsnämnd anmäla, om barnet får stadigvarande bostad annorstädes än tillsammans med änkan.

Vid tillämpningen av lagen skall barn, som adopterats av makar eller av faders eller moders make, anses som barn i äktenskapet mellan makarna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948.
